

Q. D. B. V.
DISPUTATIO JURIDICA
DE
**INCENDIARIIS
FAMOSIS,**

 Von
Mord-Brennern/

Qvam
IN ILLUSTRIS AD VIADARUM ACADEMIA,
Sub PRÆSIDIO
VIRI

Nobilissimi, Amplissimi atque Consultissimi

**DN. FRIDERICI JACOBI
BARTHOLDI.**

J. U. D. & Novellar. Profess. Publ.

Domini Patroni sui etatem devenerandi,

IN AUDITORIO JCTORUM

horis consuetis

Publicæ Eruditorum ventilationi

subjicit

JOHANNES FRIDERICUS Waksch/

Hall. Sax.

ANNO MDCLXXX. Die 17. Julii.

FRANCOFURTI,

Nunc Recusæ Anno c15 13 ccxix.

1877

1878

I. N. J.

Præfamen.

Ommodum aliquod thema meditan-
ti, quo Patronis meis optimis maxi-
mis studia mea commendarem, pa-
riterque voluntati illorum, quorum
nutui refragari religioni merito du-
co, satisfacerem; perquam opportu-
ne incidit tritissimum illud JCto-
rum dictærum: *Quotidiana præprimis esse curanda.* Id
quod etiam Parladorium famolum alias autorem, ut in-
tegrum rerum quotidianarum commentarium in publi-
cum ediderit, permovet. Neque à Legibus adeo alienum
ejusmodi propositum, cum in vulgus fere notum sit: ea
quæ rara sunt, Leges nostras haud curare. *L. 3. ff. de L. L.*
Hinc firma animo sedit sententia, inter varias, quæ se of-
ferebant Juris materias, eam præprimis ad differendum
academico more eligere, quæ ipsa sui frequentia aliquod
mereretur pretium, breviter pro ingenii modulo & tem-
poris ratione de INCENDIARIIS asturus. Sane,
si votis audacia detur, optarem, ut omnes Germaniæ
Provinciæ malis hominibus purgatæ, raros imo nullos
omnino foveret nebuloſes, quibus hæc Jura applicari
posſent, atque ut eadem inter Jura rarissima referri me-
reretur.

reretur. Jam vero in illa proh dolor ! incidimus tempora , ubi quotidiani fere de Incendiariis & incendiis nuncii , aures omnium non sine horrore ac metu fatigant , ut sic non sine effectu ventilentur Jura huc pertinentia. Etenim quod hactenus immanissimis Barbarorum Turcis, insensissimis illis Christiani nominis hostibus in more positum fuit , ut ferro flammaque late vastaverint omnia, illud hodie in consuetudinem versum abiis, qui non solum Christiani nominis affeclas se dicunt, sed etiam Christianissimorum effectant titulum. Hi, inquam, plus quam immani crudelitate amoenissimas Patriæ nostræ ditiones ferro ac igni funditus delere, sacra ac profana omnia posthabere, nullumque non ruinarum genus exercere satagunt, sub ratione belli excusantes quicquid truculentia & inhumanitatis committunt. Hinc non tantum urbibus, astutia magis, quam virtute a se occupatis, dirius adhuc Trojano inferunt excidium, sed etiam civitatibus nihil meritis, illis scilicet ad quas impotens ipsorum Victoria pertingere nequit, triste ac horrendum minitantur incendium, emisissis eo fine multis Incendiariorum agminibus. Hoc, inquam, est, quod magis magisque me impulit, ut specimen aliquod Academicum exhibiturus, Jura Incendiariorum in subsequentibus pagellis curatius paulisper investigare mecum constituerim. Tu interim, Lector benevole, veniam dabis enixe roganti, si in omnibus limato tuo judicio haud respondero, æstimioque ad minimum aliquo dignaberis præsentem Dissertationem, licet non gratam aut jucundam, tamen tempori convenientissimam materiam continentem. Qua spe fretus sine ambagibus aggredior.

* (6) *

CAPUT I.

DE

EXPLICATIONE NO- MINUM.

SUMMARIA.

<i>Ingressus.</i>	n. 1. Homonymia.	24. & seqq.
<i>Vocabulorum explicatio com- mendata à Philosophia.</i>	2. 3. 4.	Fama & famosus in bonam & malam partem mihi potest. 25
<i>Etiā à Criticis observata.</i>	5.	Exempla quibus mala significa- tione sumitur famosus. 26
<i>Erymologia incendiariorum.</i>	6.	inque ad 30.
<i>Homonymia.</i>	7.	Sequitur acceptio in Jure fre- quentior. 31
<i>Quinam dicatur incensus in Ju- re?</i>	8.	Famosus absolute possum deno- tas Libellum famosus. 32
<i>Ejus differentia ab incensio.</i>	9.	seqq. Synonyma famosi. 33
<i>Synonyma verbi incendere.</i>	10. &	Erymologia vocis, Nordbrenner. 34
<i>Inter incendium & combustio- nem nulla differentia.</i>	11.	Differentia inter Incendarios fa- mosos & simplices. 35 36. & 37.
<i>Ubi quinam dicantur?</i>	12.	Quid sit eine Nordthat. 38
<i>Crematorum vox non est Latina.</i>	13.	Wiechel-Nord. 39
<i>Quid per cremia intelligatur?</i>	14.	Nord-Ucht. 40
<i>Qua sint cremiales arbores?</i>	15.	Formula declarandi in Forban- num. 41
<i>Ardere passive capitur.</i>	16.	Veteres pro brennen dixere bors nen. 42
<i>Synonyma incendiariorum.</i>	17.	Peculiaris acceptio des Brenns nerb. 43
<i>& seqq.</i>		Irem der Brennen. 44
<i>Quinam dicantur emissarii?</i>	18.	De Definitione themati reali. 45
<i>Diffidatotes qui sint?</i>	19.	& seqq.
<i>Stapilismus hodie incognitus.</i>	20.	
<i>Incondarii Gallice vocantur</i>		
<i>Non refertur.</i>	21.	
<i>Duo incendiariorum generum.</i>	22.	
<i>Erymologia famosi.</i>	23.	

1 **N**on sine ratione inter prudentes receptum, ut omnis de
 quocunque negotio tractatio, initium suumumat à
 verborum explicatione. Vix enim genuinum rerum
 sensum percipere dabitur, nisi prius æquivocatione sua sedulo
 2 liberentur voces, earumque origo curatius investigetur. Unde
 etiam evolutionem vocabulorum cunctis serio commendant
 cordatores Philosophi, tanquam primum intelligendi principium,
 sine quo felix reliquorum cognitio sperari haud valet, Ke-
 3 ckermann, *System. Log. Sect. 2. cap. 1. num. 30.* adeo, ut sine nomi-
 nis explicatione rem cognoscere velle, sit tempus perdere, sicuti
 ex aliorum effato asserit *cit. aut. n. 40.* sæpe numero enim in-
 4 tuitu unius rei designandæ, non solum verba mutantur, sed
 eorum acceptio quoque subinde in alium transfertur usum, testis
 5 Pete. Salazar. *Tract. de usu & consuet. cap. 1. num. 1.* Ut hinc
 summe necessaria sit vocabulorum cura, quam etiam JCorum
 absolutissimos, veræ non simulatæ Philosophiæ sectatores, imo
 ipsum Sacratissimum Imperatorem nostrum nonnunquam ob-
 servasse, non dememini, Confer. *L. 1. §. 1. ff. de pass. L. 51. pr. ff. ad L. Aquil. L. 1. pr. ff. de furt. §. 1. in fin. l. de interd. §. 2. l. de tutel. L. 49. ff. de V. S. pr. l. de Testam. ord.* alique textus in-
 numeri. Ut sic ab omni censura memet immunem fore cre-
 dam, si inscriptionis nostræ, aliquot vocabulis comprehensæ
 sensum, in generali hoc capite, specialiori materiæ tractationi
 præmiserò, nominalem pariter atque realem definitionem the-
 matis, quanta licebit brevitate exhibiturus.

6 Sistit autem se primo statim loco vocabulum Incendiarii,
 quod compositum atque derivativum esse, sponte apparet; Di-
 cuntur quippe Incendiarii ab incendio, (quod supponere solent,) seu à verbo incendere, quæ vox originem suam habet à præ-
 positione IN, & ab antiquatæ latinæ vocula CANDO, quæ
 idem est ac candere facio, unde etiam descendit illud Germano-
 rum, *Bündens/ anzünden/* de quo vid. Lexicographi. Atque
 hoc significatu etiam passim supponitur in utroque Jure dicta
 vox, evolvantur *l. 1. ff. de incend. ruin. & naufrag. L. 18. §. si domi-
 nus ff. de dolo. L. 27. §. hujus Legi ff. ad L. Aquil.* In specie In-
 cen-

Incendiariorum mentio introducitur, in *L. capitulum 25. §. incendiarii. ff. de pan. L. 3. §. 1. ff. de offic. Praefecti. Vigil. L. 10. ad L. Cornel. de fidei. & in tit. 17. Lib. 5. Decretal.*

Non ignoro quidem, quod in acceptione metaphorica subinde etiam significatione adhibeatur vocabulum incendere, e. gr. incendere aliquem ira, Terent. incendere arrogantiam alicuius, i. e. excitare commovere, incitare & augere, quando apud Maronem de Miseno insigui tubicinis aqvis suffocato caecitur, sc. *Boet. Lib. 6.*

Quo non praestantior alter

Exo citat viros adartemque incendere cantu.

Et *L. 4. Boet.*

Defina meque tui incendere teque quereli &c. Vetus ista acceptio huius loci non est. Nam haud remissior, quod aliquando Incendiarii dicti fuerint à sensu isto tropico, qui alterius iram odiumve &c. incenderunt. Unicum tamen non possum quia adhuc moneam, quod quidem tamen incensum saepiuscule praedicatur de rebus aliisque rebus incendio traditis *L. 7. §. si paciscar. ff. de pact.* In specie tamen vox ista substantive supposita denotat eum, qui bona sua in censu dolo se non est professus, qui nuncupatur in censu vid. Dion. Halicarnass. *Lib. 4. l. 53. ff. de Judic. l. 1. C. de Quest. l. 4. §. 1. ff. de cens.* & differt ab incensito, de quo *l. un. C. de Class. lib. 11. l. un. C. Theodos. cod. lib. 10. tit. 23.* Verum hoc saltem incidenter.

Aliis quod hic incendere vel accendere dicimus, alibi nuncupari solet (i.) urere, comburere, exurere, & si quae plura sunt, quae exinde descendunt composita, *l. 6. ff. ad l. Jul. pecul. l. 1. ff. de cadaver. punie. l. 1. C. de emend. serv. l. 2. ff. de l. Commisfor. l. 3. §. 1. ff. locat.* (nam quod alii putant incendium praedicari de urbanis combustionem de rusticis praediis, quos inter Hent. à Segusio. Cardin. Hostiens. in *summ. rubr. de incendiar. n. 1.* illud haud admittendum, cum ambae voces promiscue in Legibus supra citatis occurrant) sic ex ista chiographa, instrumenta &c. perhibentur in *l. 57. ff. de admin. & pertul. l. 2. C. de revoc. donat. item combusta domus & insula dicitur in *l. 57. ff. de contr. empt.**

empt. l. ult. ff. de pignor. & l. 22. ff. de legat. 1. l. 58. cod. l. reperi 8. rei mutatione ff. quibus mod. usufr. amit. l. 7. ff. quib. mod. usufr. amit. l. 7. ff. de instrum. vel instrum. leg. l. 4. ff. de impens. in rem dot. Verum ex eo non statim sequitur, quasi substantivum exinde deductum sit synonymum incendiarii. Nam ustor

12 sive combustor uti vocatur, toto cœlo differt ab illo. Ustores quippe sunt ii, qui cadavera demortuorum igni imponebant,

13 apud Martial. (2.) Cremare, concremare Liv. lib. 6. c. 33. Verum exinde nullum omnino formare est nomen, quod Synonymum incendiariorum præsentare, posset. Nam si crematores eos appellare velles, illud vocabulum puriori idiomati foret incognitum, cum quantum constat, apud probatos auctores haud

14 deprehendatur. Notior est, quæ exinde derivatur vox crematorium, quam etiam Legibus insertam deprehendimus. Sunt autem cremis nihil aliud, quam ligna ad cremandum præ reliquis apta, sive surculi tenues pariter ac aridi, qui facile ignem

15 concipiunt & comburuntur *l. ligni 3. ff. de leg. 3.* Unde cremiales arbores appellantur, quæ dictos ramulorum fasciculos suppeditant. *l. diportio §. si fundum ff. solut. matrim.* Quamvis super lectione dictæ legis variant. V. Duar. *l. fructus 7. §. si fundum ff. solut. matrim.* Connan. *l. 4. C. 1. n. 7.* (1.) Ardere, verum hæc vox saltem passivum habet intellectum, *l. 40. §. 1. ff. de com. dist. indeb. l. 3. §. nec non ff. de in rem verso l. 44. §. cum frumenta ff. ad l. Aquil. l. 11. C. de his qui accus.* neque producit voculam idem inferentem, quod per incendiarios h. l. indigitamus.

16 Proinde aliunde accersenda huius verbi Synonyma. Et quidem Incendiarii alio nomine efferuntur, quando (1.) in *l. 16. §. ult. ff. de pen. & ap. Paul. l. 5. sent. Tit. 20.* vocantur incensores, scil. messium, (2.) Salutari quoque possunt commodè satis emissarii. Nam licet regulariter per emissarios intelligantur in speciali significatione illi, qui sunt conciliatores atque internuntii furtorum à Magistratu commissorum, Vid. Schard. *in Lex. Jurid.* & in bono sensu emissarii sint ii, ex quibus constat exercitus ad lacessendos hostes destinatus, quasi dicas, *Die Avantgarde oder Vortroppe.* attamen quia in sequoliori acceptione capiuntur

17
18

EXPLICAT. NOMINUM.

tur pro iis, qui ab inimicis ad calumniandum sunt subornati & ad invehendum existunt peratissimi, nihil obstat, quo minus summissos ab hostibus ad damnum atque incendium inferendum incendiarios, appellemus emissarios, seu credendo seu ignem immittendo detrimentum faciant. (3.) Dicitur valent certo respectu diffidatores, quatenus scilicet literis diffidatoriis ejectionis, durch ausgestreute Brand-Briefe, minitantur incendium. Besold *ib. pract. voce* Gehde. Heigius *P. 2. quass. 32. n. 8.* Joh. Frid. Janus *de affidat. §. text. 2. F. 5. §. 4.* vel quatenus lapidibus in agrum alicujus jactis, malam mortem Domino fundi à se imminere indicant, id quod in specie dicitur scopelismus, crimen sociale hodierno non amplius cognitum, conf. Thebesius *Disput. Inaugur. de Scopelismo per totam.* (4.) Gallis, quorum idioma hodie admodum usitatum, vocantur Boutefeus, quavis etiam seditionis & turbarum autores, die Redleinsführer, Meutmacher und Auführer isto nomine designentur.

Quoniam vero duplex communiter formatur incendiarium species, ad distinctionem eorundem, & ne quis putet, nos hac Dissertatione de omnibus in genere acturos, titulo vocabulorum famosi adjeci, ut sic incendiarii NB. famosi saltem hujus tractationis existant. Dicuntur vero famosi à fama, ac si dicas, berühmter, verleumdete Brenner. Verum sicuti ipsa fama nunc in bono nunc in malo sensu supponitur, dum vel denotat estimationem hominis & dignitatis illius vel integræ statum, das gute Gerüchte. *L. 4. ff. de susp. tut. l. 28. in fin. ff. de par. l. 15. §. si quis libello ff. de injur. l. 39. §. ult. ff. de procurat. l. 103. ff. de R. S. l. 36. ff. de fideicom. libent. l. 23. ff. qua in fraud. cred. l. 7. ff. de receptu, qui arbit.* quorsum spectant vulgariissima illa juris: Crudelis est, qui famam negligit, vel, vita & fama pari passu ambulant. *Can. nolo. C. 12. quass. 1. Can. non sunt audiendi C. 11. Q. 3. l. 5. C. de instis. §. substit. l. 8. ff. quod metus caus. Petr. Gerh. de Petr. Sanct. sing. 1. n. 9. sing. 82. n. 7. §. sing. 33. n. 4. Tiracvell. de probat. C. 20. n. 63.* vel estimationem hominis famam, den bösen Leumuth, quando dicitur, famam nocere; ita etiam tò famosum in utramque partem fieri, & nunc bonum

- nunc malum sensum inferre valet, Sic famosum Juris textum dicimus, legem notabilem; famosam civitatem appellamus, quæ alias celebris est; famosus autor existit, qui audit multæ famæ, Spiegel. in *Lex. Jur.* quasi dicas: clarus, famigerabilis & famigeratus, ein beruffener / berühmter Mann / eoque significato ipse sacratissimus Imperator supponit hanc vocem, in *N. 8. tit. 3. pr.* ubi famosissimorum præfectorum mentionem facit. E contra famosos fures, latrones, mulieres &c. nuncupamus, qui sunt maxime infames, *L. 3. §. 1. ff. de Offic. Præf. Vigil. l. neque famosi ff. ad L. Jul. Majest. d. Capitalium §. famosi, & l. f. ff. de pæn. l. 3. §. ult. ff. de susp. Tutor.*
- 26 Hinc famosæ actiones dicuntur famam tugillantes, quæ contra eos, quibus reverentiam debemus, haud competunt, *l. 33. §. liberto ff. ad l. Jul. de adulter. l. 1. ff. de his qui not. infam. §. publicorum l. de publ. Judic.* Famosa Judicia sunt, quæ infamiam irrogant damnatis *l. 7. ff. de injur. l. 1. & 12. ff. de dolo mal. l. 10.*
- 28 §. *Prætor ait ff. de injus voc. l. 1. ff. de postul. & famosa causa vocatur in l. 7. ff. de solut.* item famosum carmen & famosus Libellus subinde dicitur, qui honorem alicujus vellicat, vel in injuriam alterius contribuitur, *l. 16. ff. de pæn. §. 1. l. de injur. l. 5. §. penult. l. 15. §. generaliter ff. eod. tit. l. 21. & l. 28. in fin. ff. de Testib.*
- 30 Ac in genere famosi homines audiunt, qui infamia sunt notati, *l. 2 §. ult. ff. de his qui notant. infam. l. 14. ff. & l. 16. Cod. eod. tit. l. 13. & l. 4. ff. de accusation. l. 7. ff. ad l. Jul. Majest. l. 2. §. mulier ff. ad Scrum Tertullian.* Unde apparet, quod longe frequentior sit usus & præprimis Juri nostro magis familiaris, quando in malam partem dicta vox accipitur. Singularissima tamen est ejus acceptio, quando ἀπλως sive absolute posita occurrens per excellentiam quasi denotat Libellum famosum, in *l. 7. C. Theod. de famos. libell. lib. 9. tit. 34.*
- 33 De cætero quos hic famosos diximus Incendiarios, illos infames, improbos, impudicos, insigniores, notabiles, ignominiosos, turpes, seditiosos &c. vocare nil uetat, nam omnes istæ appellationes aliis quoque delinquentibus applicantur in Jure, vid. *l. 2. ff. de Offic. Ass. ff. l. 20. C. ex quibus caus. infam. irrogat. pr. Inst. de vi bonor. raptor. l. 8. §. 2. C. de repud. l. 16. ff. de Appellat. l.*

48. ff. de ritu nuptiar. l. 63. ff. ad SCtum Trebell. l. 27. C. de inoffic. testam. addatur Barthol. in l. Capitalium. §. famulos ff. de furtis.

Restat, ut de vernaculæ nostræ vocabulo adhuc paucis di-
spiciamus, illud autem compositum esse nemo non videt. Con-
stat enim ex germanicis vocibus Mord & Brenner / quarum
illa quidem est propria latronibus, qui homicidia committunt,
quoniam tamen Incendiarii famosi, de quibus hic agimus, in-
cendium non solius damni causâ, sed etiam necandi spoliandi-
que ergo inferunt, una cum rapina bonorum, ac depredatione
integrarum civitatum, interitum hominum, atque exitium ci-
vium querentes, ideo non in congrue vocantur Mord Bren-
ner, ad differentiam incendiariorum simpliciter ita dictorum, 36
germanice, der Brenner / qui solo odio privato atque invidia
incitati, absque ulla necandi libidine, non spolia aut latrocinii,
alteriusve lucri intuitu certam aliquam domum aut prædium
Vulcano consecrant, & sic privatum saltem detrimentum inten-
dunt, licet præter ipsorum propositum flamma latius evageitur,
vicinasque adês alias una absumat, ac publico hac ratione sum-
mopere nocet, vid. Carpzov. in Prax. Crim. quæst. 38. num. 12.
Ex quibus satis colligere est, quod Incendiarii seditiosi commu-
niter emitti soleant ab hostibus publicis, non solum ad combu-
rendum & rapiendum, sed etiam NB. ad interficiendum & cæ-
dendum, juxta tenorem Mandati ipsorum, Inhalts ihrer Or-
der: Sie sollen sengen/ brennen/ plündern/ rauben/ morden
ic. quod ultimum infert vocula Mord/ alteri verbo Brenner/ 38
juncta. Sicuti & memorata vox per modum compositionis
aliis quoque combinari solet vocabulis, quando v. gr. ipsum la-
trocinium commissum, nuncupamus eine Mordthat. Confer
Lehmann. in Chron. Spirens. lib. 4. cap. 17. nec non assassinium, 39
h. e. homicidium Christiani hominis ab infideli sicario ad id
conducto perpetratum, salutamus, einen Meuchel-Mord. Vid.
Cardinal. Tusch. Præf. conclus. 531. lit. A. Imo huc referri po-
test forjudicatio, quam nostro idiomate appellamus, die Mord- 40
Nacht. Nam passim in Germania obtinet & Praxis observat, ut
contra homicidas, licet illos, aliosque criminum capitalium noto-

reriorum reos, qui perpetrato delicto fuga sibi prospiciunt, deveniatur ad dictum forbannum, de cuius Processu vid. Emeric. Rosbach. in *Pr. Crim.* t. 1. c. 5. n. 11. add. Joh. Herm. Staml. *de serv.*

- 41 *pers. l. 1. cap. 5. per tot.* Inter alia notabilis est modus pronunciandi, & declarandi aliquem in simile bannum, id quod hifce formalibus fieri solet: Als du mit Urtheln und Recht zu der Mordacht ertheilet worden bist/ also nimm ich dein Leib und Blut aus den Frieden/ und thue sie in den Unfrieden / und künde dich Ehrlos/ und Rechtlos/ und kündige dich den Vögeln frey in den Lüften / und den Thieren in dem Walde/ und den Fischen in den Wassern/ und solt auf keiner Straß/ noch in keiner Wundat die Kayser oder Könige gestrepet haben/ nindert Fried und Geleit haben/ und künde alle deine Lehn/ die du hast/ ihrem Herrn ledig und los/ und von allen Rechten in alles Unrecht / und ist auch allermänniglich erlaubt über dich/ daß niemand an dir freveln kan noch soll/ der dich angreiffst. Bamberg. Hals- Gerichts- Ordn. fol. 38. art. 219. & seqq. Struv. *de Vindict. privat.* cap. 3. §. 5. pag. 28.

- 42 Alterum compositionis membrum est Brenner/ descendens à germanico Brand/ brennen/ pro quo Majores nostri Germani veteres dixerunt bernen/ quæ vox occurrit in *Cap. 18.* Kayser Friedrichs des II. Rechten/ *verbi:* Bernen und rauben. Addatur Wehnerus in *Observ. Prælit. voce* bernen. Peculiaris autem est significatio, des Brenners/ (1.) quando denotat uredinem sive rubiginem, h. e. vitium certum adurens plantas, arbores, herbas atque legumina, vid. Faber. in *Thesaur.* ibique allegatus Plinius & Columella. (2.) Quando ut nomen proprium supposita significat montem Norici apud Stiriacum Oppidum, prope Hercyniam sylvam Pyrenen dictum, ex quo Danubium celeberrimum Germaniæ fluvium oriri, autor est Aristotel. in *Meteoris.* Nam & ille nativo nobis sermone appellatur der Brenner/ ab urendo ita dictus, quoniam frigere urere etiam media æstate experiuntur illi, qui in Conitatu Tyrolensi iter facientes, jugum ejus aliquando superant. Alii cum vocant den Groß-Berncy/ Galli *le grand Brenner*, Latini Brennum,

EXPLICAT. NOMINUM.

13

num, Vid. Dionys. Philarg. in *Virg. lib. IV. Georgic. vel Pyreneum*, Pyrenzi vocabulo existente æquivoco; utpote, quo non tantum significantur celebres isti montes, qui Hispaniam à Gallis separant, sed etiam memoratus Germaniæ mons, cuius Plinius quoque meminit in *Panegyrico* his verbis: *Germaniam quamplurimæ Gentes ac prope infinita vastitas interjacentiæ solitam Pyrenæum, Alpes, immensique alii montes, nisi huius comparerentur, minuant, dirimuntque.*

Inter Historicos quoque subinde mentionem fieri videmus, 44
der Edlen oder der tapffern Brennen/ qui vocantur Brenno-
nes, & significant Marchiæ Brandenburgicæ indigenæ, à Branden-
burgo sive Brennepurgo, urbe ad Havelam fluvium in veteri
Marchia sita, non à brennen vel incendendo ita dictos. Unum
autem memorata civitas dictæque provinciæ incolæ à condito-
re suo Brenno (quo duce Senones quondam Romam diripuisse
leguntur, Plutarch. in *Camillo.*) quod refert Georg. Sabin. de
Brandenb. Metrop. March. p. 67. Joh. Schöffler. de *Orig. & increm. Famil. Marchion. Brand. Lib. 1. Marchiad p. 117.* Andr. Angel. in *Chron. Marchia Brandenb. lib. 1. p. 2.* Christoph. Theodor. Schöffler. in *Descript. March. C. 1.* Wolffg. Just. de *variis urbib. & arcib. p. 25. & 54.* Stephan. Ritter. *Cosmogr. Profometr. lib. 4. p. 682.* An vero à Brandone sive Brennone quodam Francorum
Duce Marcomiri filio fundatore ejus, quam opinionem recenset
Eronest. Brotuff. *Genealog. Anhalt. lib. 2. c. 3. fol. 33.* Matth. Dresser. *Isagog. Hist. millen. 6. p. 2. pag. 478. & de Germania Urbibus pag. 154.* Adrian. Rom. in *parv. Theatr. Urb. pag. 109.* Patr. Bett. *Commentar. rer. German. lib. 2. cap. 12 pag. 319.* Aut ab antiqua voce brynn/ brenn/ oder breyn/ quæ galeam præsertim cristatam & cornutam denotare perhibetur, quam derivationem tangit Christoph. Hartknoch, de *Reb. Polon. lib. 1. c. 5. p. 83.* eamque approbat Celeberr. Dn. Joh. Christoph. Beckmann, in *Not. ad Wolffgang. Just. Descript. Emncosurr. pag. 8.* Vel à Slavonico vocabulo Brani-Bor, h. e. custodia sylvæ, quod à conditoribus dictæ urbis Slavis eidem oppido impositum volunt, cuius sententiæ est Boguslaus Balbin. in *Epitom. rer. Bohemic. lib. 1. c.*

6. p. 23. illud nominis fortitæ atque inde vocatæ sint die Bren-
 nen/ illud hoc loco exequi haud vacat, saltem monuisse suffi-
 ciat, sicuti supra monuimus, non ab urendo, vem brennen
 descendisse illam appellationem Confer. Illustr. Dn. de Rhez. in
 Inst. Jur. Publ. lib. 1. tit. 2. §. 17. ibidemque allegatus Simon
 Schard. in Oper. Script. German. f. 442. voce Brynn seu Breyn.
 Nec non quod illius regionis incolæ semper extiterint fortissi-
 maz, & quod sub regimine optimorum pariter atque maximo-
 rum Principum semper floruerint, quorum stemma illustrissi-
 mum summis in orbe dignitatibus dignissimos suppeditavit re-
 ctiores, cum in eo numerare liceat electum unum Poloniæ Re-
 gem, X. Electores seculares, unum Cardinalem atque Electorem
 Moguntinum, VII. Archi-Episcopos, VI. Episcopos, unum Ma-
 gistrum Crucigerorum in Borussia, V. Magistros Ordinis Jo-
 hannitici, unum Vice-Regem Valentiz, ex sexu vero foeminino
 illustrissimarum dignitatum consortes, unam Reginam Roma-
 nam coronatam, desponsatam unam Bohemiz Reginam, tres
 Daniæ, duas Sveciæ Reginas, atque unam Archi-Ducem Au-
 striæ, referente Leonhard. Wurffbainio in relation. hiflor. pag. 4.
 pag. 49. & 55. & p. 9. p. 258. Quamvis curatius paulisper institu-
 to computo, non dubitarem, plures hodie deprehendi posse, qui
 paribus vel majoribus adhuc coruscarunt honoribus, cum ad
 suum usque ævum saltem testetur, alleg. Aut. Silco impræ-
 sentiarum Achilles atque Cicerones Germaniæ, Ferreos Maxi-
 mosque Principes, atque quos historiarum monumenta exhi-
 bent Justos, Pios, Clementes, eos enim cana antiquitas & majores
 nostri suspexerunt, seraque posteritas usque venerabitur.
 Instar omnium nobis sit, in numero perfectio perfectissimus
 Princeps FRIDERICUS III. qui paternæ atque avitæ gloriæ ex
 asse hæres, omnium virtutes in se exprimit, ac eodem, quo fortes
 ipsius Atavi, h. e. virtutis tramite, ad nominis immortalita-
 tem properat, non solum arreptis fortiter contra hostes Imperii
 armis, sed etiam provida sua pro incolumitate patriæ cura, &
 absolutissimis contra Incendiarios Ordinationibus promulga-
 tis. Quam vellem itaque Pater Patriæ clementissime, Domi-

ne

ne ac Nutricie noster longe benignissime, Ulterior tot in Germania excicatorum incendiis severissime, fortissime, ut in laudes tuas excurrere atque prolixum esse liceret. Verum propositi tenacem esse convenit, neque Dissertationem cum Panegyrico permutare Leges Disputantium permittunt, Hinc sinem abrupto atque quod hoc Capite adhuc superest, definitionem thematis realem paucis subnecto. Sunt autem incendiarii famosi nihil aliud, quam homines malefici ad incendium, eadem cunctaque damna alia provinciis inferenda, malo exemplo emisit. Notanter eos vocavi homines maleficos, quoniam licet alias existant innocentissimi, satis delicti tamen est, turpis & abominabilis ejusmodi rei mandatum suscipere, & vel eo ipso deterrimi eriminis reum se reddere. *arg. L. sed si unius §. servus ff. de injur. & ibid. Barr. n. 5.* Admodum proprie vero salutari possent, malefici, si quod fama communis divulgavit, in veritate consistit, quasi omnes capitalium delictorum deterrimorumque scelerum accusati, à finitimis eo fine ex vinculis atque carcere sint dimissi, ut dictis damnis ditiones Germaniarum multent. Quod factum nulla ratione defendi posse, certum est. Etenim si ne quidem ob bonum finem, & propter honorem matrimonii, (cujus favore alias multa contra communes juris regulas recepta sunt,) nocentem aliquem ac contra jus morale peccantem, dimittere licet impunitum, v. gr. propter intercessionem puella petentis delinquentem in matrimonium, quæ communis est Doctorum opinio. vid. Struv. *ad ff. tit. d. pan. lib. 90. Zæf. eod. n. 47. Carpz. pr. Crim. Q. 149. n. 49.* Nullo sane fundamento defendi poterit relaxatio capitis poenæ meritum, facta malo fini, ut sc. proximo contra omnia naturæ ac gentium jura noceant. Hinc significanter in descriptione porro dixi, malo exemplo fieri ejusmodi incendiariis emissionem, quoniam licet in bello multa liceant, quæ tempore pacis haud tolerarentur, suis tamen solennibus & juribus etiam ille per vim certantium status constrictus est, ne alias in latrocinia abeant bella, de quo *Cap. 2. seq.* Denique emissorum salutem mentionem feci, quoniam ob solam emissionem licet non fecuto

secundo facto plesti valent istius criminis rei, id quod fufius presequemur in *Cap. Diff. huius 2.* In tertio, ac ultimo, de officio Magistratus circa Incendiarios acturi. Nunc ad

CAPUT II.

De

JURE INCENDIARIORUM.

SUMMARIA.

D E Incendiariis publicis hic agitur.	<i>De Arsenalibus remiss.</i>	15
Belli divisiō & quodnam sit jussum.	n. 1. Incensio navium licita.	16
	2. cognita.	17
De iustitia belli temerarium est privatorum iudicium.	Incendia olim quoque contra naves adhibita.	18
Bellum ab utraque parte potest esse iustum.	Exempla.	19. 20
	4. Lusoria naves Jure postliminii	
Juramentum calumnia uterque litigantium prestare potest.	gaudent.	21
Iustum quodnam bellum?	5. Non licet se cum navi Vulcani consecrare.	22
Requisita belli iusti 3. Gen.	6. Nemo membrorum dominus audit.	23
Sine solennibus bellum est iniustum.	8. Prior decisio ampliatur.	24
Hostis descriptio.	9. Restrigitur dicta decisio.	25
Iustitia belli vel interna vel externa.	10. Milites tenentur vim suam immolare pro Republ.	26
Incendia contra hostes licita.	11. Formalia juramenti militum.	27
Romani quoque incendiis contra hostes usi.	12. Illicita incendia belli.	28
De inventoriis instum. bellic. remisive.	13. Interdicta diffidationes sub pena ultimi supplicii.	29. 30
Arx pyrobolica hodierna, vincit vetusta secula.	14. Licita sunt incendia permittente Duce.	31

Supre-

INCENDIARIORUM.

19

Supremus incendiarius Ma-	32	Casus fortuitus non est, qui cul-	60
gister.		pam habet precedentem.	
Contra incendia adhibentur sal-	33	Alius casus proponitur de incen-	61
va guardia.		dio ex inimicitia causato.	
Diffinitio de Salvagarden.	34	Princeps potest suburbia incen-	62
		dere.	
Salva guardia publice affigenda.	35	Subditi tenentur bonum publi-	63
		cum promovere cum iactura	
Salva guardia scripta sunt dupli-	36.37.38.	bonorum.	64
ci generu.		An ad damnum compensandum	
Pena violentium Salvas guar-	39.40	contribuere teneantur reli-	65
dias.		qui?	
Post Salvam guardiam illicitum	41.42	Lex Rhodia ad similes casus ex-	66
est incendium.		tensa.	
Captivus non interficiendus.	43	Prajudicium.	67
Non licet hosti nocere per emis-	44	Limittiones data decisionis.	68
sos incendiarios.			
Rationes decisionis.	45 seqq.	Qua de suburbis dicta etiam ap-	69
Clandestina vi veneni baud lici-	50	plicari possunt pontibus.	
ta.		De ponte sublicio Roman.	70. 71
An contra incendiarios emitten-	51	Refectio pontium sit ex pedagiiis.	72
tem licitum sit ius recorsi.			
Ratio dubitandi.	52	An ades pestilenciales incendere	73
Ratio decidendi pro Negat.	53	liceat?	
Exemplo adulterii res declar-	54	Resp. Distinguendo.	74. 75
tur.		Leprosi res combusti.	76
Dolus cum dolo compensatur.	55	An liceat incendere templa in bel-	77
Injuria judicialiter vindicata		lia?	
non debet extrajudicialiter	56	aff.	78
vindicari.		Extenditur.	79
Retorsio repugnaret fortitudini	57	Restringitur.	80
Germanorum.		De rebus religiosi remissive.	81
Incendium hostile est casuale.	58		
Aliud in inimicitia privam.	59		

Incendiariorum Jura, de quibus hoc loco tractationem suscepuri sumus, non omnes in genere concernunt incendiariorum, quiconsulito incendia inferunt, definiente Paulo *L. 5. Sentent. C. 3.* sed eos tantum, quos incendiariorum publicos appellare fas est, qui autoritate publica emissi, incendia in bellis excitant, sicuti Cap. præcedenti fuisse satis inuimus.

Est vero bellum, quod inter certantes geritur, duplex, justum aliud, aliud injustum. Injustum est, quod legitima belli gerendi causa destituitur. Cic. *de Republ. L. 3.* Grot. *de J. B. & Pac. L. 2. C. 1. §. 1. v. gr.* quod suscipitur cupiditate regnandi, aut proferendi fines Imperii, item quod inferitur invidiæ ergo, ad conterendam vicini potentiam, vel ad excutiendum jugum legitimum, &c. Grot. *c. l. L. 2. C. 22.* Oldrad. *conf. 72. §. 264.* Tale bellum non est, nisi vis ac iniustitia, cunctaque, quæ illud promouent, media crimina sunt ac delicta, juxta illud Augustin. *L. 4. de Civit. Dei. c. 4. & 6.* *Inferre bella finitimis, & inde in carens procedere, ac populos sibi non molestos, sola regni cupiditate conterere, quid aliud est, quam grande latrocinium?* Cum quo concordat notatu dignum Theodorici Gothorum Regis effatum, qui Principem sine justitia nihil aliud esse asseruit, quam gentium latronem publicum, quique eum sequuntur, sociorum mereri nomen dixit, non militum, qui dum bello acquirunt raptores, dum eladem edunt sicarii, dum vastant & incendunt incendiarii audiunt. In simili ergo bello, violentiæ atque iniquitatis pleno, tantum abest ut justa sit captura, vel incensio urbium, ut potius præter Legibus statuta, debeantur ejusmodi incendiariorum. *conf. Grot. de J. B. & P. L. 3. C. 10. §. 3.*

Hoc tamen certum est, quod de iniustitia illa admodum periculosum sit, ferre judicium, privato. *Id. L. 3. C. 4. lb. 4.* Subditis siquidem in arcana & actiones Principum penetrare haud datur, & sæpe numero ex politica quadam ratione alia belli causa prætexitur, quam quæ revera subest. Richt. *Axiom. Pol. 210.* & sic temerarium saltem existit, quod inconsulto desuper fertur
4 judicium, neque statim sequitur: si ab una parte justum est bellum, oportet ut ab altera parte sit injustum, quoniam uterque bel-

belligerantium, ad minimum ex opinione sua, justam fovere potest belli causam. vid. Grot. L. 2. C. 22. ib. 13. add. Alciar. L. 2. *Paradox. cap. ult.* Fulgos. ad L. ex hoc jure ff. de just. & jur. Didaç. Covarr. in Cap. peccatum. sic. part. relect. §. 10. n. 6. Tit. de Reg. Jur. in 610. Quemadmodum enim inter privatos uterque; liguacium potest existimare, legitimum esse quem gerit processum; unde etiam uterque salva conscientia, juramentum calumnie, non veritatis, sed credulitatis existens, præstare valet; Obrecht, de Juram. Calumn. C. 10. n. 23. Anton. Delre Tiburtinus de Juram. cal. c. 8. Sigism. Scacc. L. 2. de Judic. c. 1. n. 60. ita etiam inter illustres, qui præter Deum & enssem superiorem haud recognoscunt, & quorum tribunal controversias inter ipsos ortas dirimens, est gladius, de justitia belli uterque potest esse persuasus, adeoque ambo salva & illa conscientia arma induunt. Henr. Bocer, de Jur. Bell. & duell. C. 1. n. 12. & Balthaf. Ayala in prefat. L. 3. de Jur. & Off. belli. & plures ibidem allegari.

Justum ex adverso bellum est, quod habet causam justissimam, v. gr. quod suscipitur ad defensionem sui suorumque, ad avertendum totale exitium imminens, item ad vindicandas res per injuriam ab alio ablatas, & ad recuperandos antiquos imperii fines, arg. Art. 12. Capit. Leop. & c. Grot. L. 2. C. 1. Nicol. Boër. Decis. 178. n. 7. Frid. Schenk. L. Baro à Taurenberg. tit. 28. hic finitur lex, in pr. 2. Feud. Quale bellum certa quædam à Jure Gentium requisita habet atque solennia, quorum spectant, indictio, jura fecialia, modus belligerandi justus, & id genus alia, sine quibus bella potius injusti conflictus atque latrocinii appellacionem merentur. Grot. L. 3. C. 3. Idque probari valet consensu Jctorum Romanorum, qui hostes ita describunt: quod scil. sint illi, quibus populus Romanus (hodie Imperator cum consensu Principum & Statuum Imperii arr. 13. Cap. Jos. ph.) bellum publice decrevit, Reliqui latrones sunt aut prædones, Pompon. L. hostes ff. de V. S. conf. L. hostes ff. de capt. & postlim. revers. Ubi Ulpianus ita inquit: Hostes sunt, quibus bellum publice populus Romanus decrevit, vel ipsi populo Romano. Ceteri latronculi vel prædones appellantur, & ideo, qui à latronibus capti,

servus latronum non est, nec postliminium illi necessarium. Ab hostibus autem captus, puta à Germanis vel Parthis, est servus hostium & postliminio statum pristinum recuperat. L. postliminium §. 2. L. si quis ingenuum §. 1. ff. de captiv. Unde apparet, bellum licet iustissima ex causa susceptum fuerit, tamen salutari posse injustum, si in modo & progressu ejus aliquis committatur excessus. Grot. *L. 3. C. 11. rb. 1. & L. 2. C. 1. rb. 1.* Hinc non inepte aliam justitiam belli internam dixeris, aliam externam. *Conf. Grot.* Id quod incendia bellorum quatenus vel licita sunt vel illicita pluribus declarabunt.

- 11 Videlicet, quamdiu hostem in castris obſidemus, à quo si non ultima, tamen aliqualis nobis metuenda clades, ipsum jus naturæ dicitur, licere omnibus contra ipsum niti mediis, ad infringendam potentiam ejus, juxta tritum illud: melius est prævenire, quam præveniri. Hinc siue urbem ejus tormentis bellicis incenderis, siue sata excusseris, seu fortalitia Vulcano consecraveris, tantum abest ut incendiarii reportes appellationem, ut potius fortissimi bellatoris promerearis titulum. *Bocer. de bell. & duell. C. 4. n. 4.* Etenim scire in hostes & hostium castra, hortos, urbes, villas, naves, fructus devastare, aliisque his similia facere, per quæ hostium vires debilitentur, confirmantur sãz, jura belli permittunt, asserente Polybio, cui suffragatur illud Livii: Esse quædam belli jura, quæ uti facere, ita poti sit fas. Sata exuri, dirui tecta, prædas hominum pecorumque agi, misera magis quam indigna patienti esse. *Conf. Reinhold. Condit. in Speculo fidei polit. c. 6. n. 16.*

- 12 Neque illa mos oppugnandi mœnia hostica & flammis utendi contra insensos inimicos, nostro ævo debet originem, cum longis retro seculis, non armis tantum, sed & igni fuerit decretatum. Sic ipsos Romanos, præter galeas, hastas, clypeos, loricas, jacula, secures, venabula, sagittas, arcus machinasque
- 13 (quarum rerum autores describit Polydor. *Vergil. de rerum invent. Lib. 2. C. 11.*) etiam ad debellandum hostem faces, malleolos, plurimæque ignita misilia, nec non testas, vasa picis, sulphuris ac bituminis plena, ex fundis jacta, item baliſtas pluresque,

que machinas, quibus aliquot misilia ignem ferentia emiserunt, alique incendiorum instrumenta, sine nota incendiariorum adhibuisse, legimus, apud Lipsium *Polyorcesikon* L. 4. & 5. add. Roberti Valturii *de re milit.* Quamvis negari nequeat omne illud antiquitatis inventum nihil esse, respectu habito ad modernum tormentorum genus & ad illas, quæ hodie cum admiratione & stupore orbis beneficio pulveris pyri jaciuntur ignium & flammarum moles. Conf. Illustr. Dn. Godofr. de Jena *de incendiis* C. 2. Quæ armorum & incendiorum genera in publicis locis & in armamentariis custodiuntur, hodie Arsenalibus dictis, de quibus videri potest. Guid. Panciroll. *rer. memorab. & ad eum* Henr. Salmuth. p. m. 601. & 617.

Ex datis supra rationibus porro elucescit, nihil vitii habere intensionem navium, vel in prælio navali excitatam, vel immixtis in portum hostilem navibus incendiariis factam. Quo finis classibus hodiernis adjungi solet certus incendiariarum navium numerus, die *Branders* oder *Brand-Schiffe* uti in vernacula appellantur. His in ipso conflictu, dum inter se concurrunt navigia, utuntur Navarchi & Gubernatores, die *Schiffs-Untersatze* quando instrumenta ac armamenta invicem corumpere navesque adversas deprimere conantur. Videmus enim hic sæpe numero fraudes misceri virtuti, juxta illud poetæ: dolus an virtus quis in hoste requirat? & naves incendiarias variis ignium alimentis fartas, ac sepletas, misceri classibus hostium, quo ex improviso incense hostium classem simul successam Vulcano pariter atque Neptuno immolent, id quod sæpe numero ultima pernicie ita mulctat hostes, ut omnis spes semet recolligendi ipsis præcindatur, armaque simul deponere & bellum coactere compellantur. vid. immortalis nominis vir Stryk *in Dissert. de Navibus* c. 2. §. 7. Quamvis autem ejusmodi navium incendiariarum, quantum recorder, nulla apud Historicos antiquos tam Græcos, quam Latinos mentio fiat, (nam neque apud Rofonium *in antiquit. Rom.* L. 7. C. 32. & L. 10. C. 20. ubi tamen varias navium species recenset, neque apud Pancyrillum, qui quædriemes &c. describit p. 241. neque apud Polydor. Virgil.

- de *rer. inventor. L. 3. Cap. 15.* ulla earum vestigia deprehendes. Add. Joh. Schefferus de *navium variet. & Benevent. Stracha de*
 18 *Mercat. tract. de nav. & naut. p. m. 418.*) Nihilominus tamen idem ille hostibus nocendi modus jam olim fuit cognitus, & incendiorum usum intuitu navium quoque adhibuerunt veteres. Sic Archimedes, unicus cœli siderumque spectator, mirabilior tamen inventor ac machinator bellicorum tormentorum operumque (uti laudatur à Livio *Dec. 3. L. 4.*) beneficio speculi alicujus concavi, radios solis alioquin diffusos, in subjectum aliquod flammæ capax, concentrantis, Athan. Kircher. in *arte magn. Luc. & umbr.* & Garthel. Princ. Philosoph. p. 4. C. 86. hostium naves, Syracusas Marcelli auspiciis obsidentes, pice facile flammam concipiente, combustissile fectur, Autore Galeno. Et de Barbaris apud Vopiscum in Probo memoriæ proditum est, ipsos in Rheno Romanas luforias quas vocant incendisse. Ex quo contra Hug. Grot. de *Jur. Bell. & Pac. Lib. 3. C. p. 14.* probare satagit Wissenbach. *Disp. 39. ad ff. 1. 23.* luforias quoque naves jure postliminii gaudere, quoniam & ipsæ ad belli usum præparatæ, & ad limitum custodiam destinatæ leguntur. Nam in Rheno & Danubio excubabant. et, C. Theod. de *lufori. Danub.* add. Veget. de *re milit. L. 6. c. ult. ibi: de luforiis, quibus in Danubio quotidianè utuntur excubiis, reticendum puto.* Verum hoc saltem incidenter.
- 22 Commodius hic disquiri posset, an non peccet ille, qui ut evitet hostium manus, se navemque suam Vulcano consecrat & incendit? Resp. Affirm. Nam speciem *duroxeplas* præ se ferret, incenso pulvere pyrio se ipsum interficere, quod tamen est contra juris naturæ principia, utpote quod vetat, alterum, multominus se ipsum, lædere; §. 3. *Inst. de Just. & J. cum*
 23 *ordinaria sit, quæ à se ipso incipit charitas, & homini quidem in actiones, non vero in membra & vitam suam competat liberum arbitrium.* Unde ad supplicium pro alio se obligare, vel ad membri abscissionem sese obstringere haud licet. arg. l. 13. ff. ad *L. Aquil. l. cum autem §. excipitur ff. de adilit. editi.* add. Val.
 24 *ler. de Different. utriusque fori voce vim Diff. 2.* Neque licitum evadet

eradet simile factum, utut expressa superioris atque Magistratus iussio adsit, wenn gleich expresse Ordre dar ist/ sie sollen sich dem Feinde keines weges ergeben/ sondern lieber Schiff und Vorrat lassen in die Luft fliegen. Mandatum enim super re naturaliter illicita haud est obligatorium, licet ab ipso Principe proficiscatur, cum Deo magis obediendum sit, quam hominibus, conf. Magnif. Do. Stryk. in annot. ad Inst. ad §. 3. de Just. & jur. verbis alterum non ledere. Aliud esset si incendi posset pulvis, ita ut spes elabendi adhuc superesset incensori pariter ac aliis, qui in navi degunt, tunc enim citius adhuc excusari posset tale factum, quoniam principaliter eo ipso intenditur mors & interitus hostium, & ne incrementum capiant ipsius vires, in potestatem redacta pretiosa navi, licet per consequentiam & ex accidenti etiam incendiis sit pereundum, Nam ad hoc obligati sunt omnes belligerantes tenore pacti, ut se, vitam & corpus suum pro incolumitate Reipubl. periculis cunctisque incommoditatibus exponant, & gloriosam oppetant mortem pro salute & incremento patriæ. Quorsum spectant formalia juramenti à militibus præstati: Sie wollen dem Feinde mit Leib und Blut/ zu Wasser und zu Lande/ im Felde und Besatzungen/ in Schlachten/ Scharmühen/ Stürmen etc. tapfern und manniglichen Widerstand thun. vid. Hoyer. in Corp. Jur. Militar. des Churfürstl. Brandenb. Kriegs-Recht. tit. 19. art. 89. pag. 455. Item speciale juramentum à militibus navalibus von den Matrosen præstari solitum: Sie wollen das ihnen anvertraute Schiff ohne höchste und verantwortliche Noth nicht lassen oder übergeben/ sondern dabey/ und darauf Leib und Leben bis auf den letzten Blutstropffen auflegen. Id. cit. loc. p. 480.

Vidimus hæcenus, quoniam sint licita incendia bellorum, ex quibus facile esset formare iudicium, de illis quæ communiter reputantur illicitis, breviter tamen & illa perlustrare jovebit. Regulariter autem in hostem incendiis non est grassandum, nisi interdum ad terrorem, aut in vindictam crudelitatis, vel ut hostis enerveur neque habeat receptum, Besold. in

Theſaur.

Theſaur. pract. voce Brandschäger. Hinc incendia & diffidationes Brand und Brandschägen/ non solum in *Conſt. Crim. Car. V. art. 128.* sed etiam in multis Recesſib. Imperii publicis aliisque Legibus Germanorum Fundamentalibus, severe satis prohibita. conf. R. A. zu Augspurg *de anno 1555. §. Wir sagen. it. R. A. zu Regenspurg de Anno 1594. §. Vergleichen und dies* weil add. *Capit. Leop. art. 16. & Instrum. Pac. Osnabr. art. V. ver-*
 30 *bis via facti cessante.* Sed in specie militibus sub poena ultimi supplicii interdium deprehenduntur, in Legibus ipsorum militaribus in ihren Kriegs-Articuln/ ne vel in confederatorum, vel in hostili terra, ullum proprio motu excitent incendium, vid. *art. 59. & 60.* des Churfürstl. Brandenb. Kriegs-Rechts. *ibi:* Keiner soll sich in frembden Landen unterstehen in einer Stadt oder Dorff/ vielweniger in Kirchen/ Hospitalien/ Schulen und Mühlen Feuer zu legen; wie auch Backöffen oder einzig Hauß/ so im Kriege dienstlich seyn kan/ niederretſſen &c. Wer dawider handelt/ der soll als ein Mord-Brenner am Leben gestrafft werden/ des gleichen soll auch kein Soldat in des Feindes Landen/ es sey auch an welchem Orte und Gebiete es wolle/ ohne unsern (Er. Churfürstl. Durchl.) und des Generals ausdrücklichen und *ſpecialen* Befehl Feuer einwerffen. Welcher dawider thut/ soll wegen des Schadens/ Versäumnis und Nachtheil/ so des Generals/ und des gantzen Kriegswesen Fürhaben verhindert/ als auch des Vortheils und Nutzens halber/ so der Feind dadurch bekommen/ mit Gefängnis/ oder auch wohl gar nach der Sachen Beschaffenheit/ an Leib und Leben gestrafft werden. *cum qvo convenit art. 77. & 78.* des Schwedischen *art. 122. & 123.* des Dänischen *art. 63. & 64.* des Zürchischen & *art. 14. & 15.* des Holländischen Kriegs-Rechts. *it. art. 53. & 55.* des Röm. Reichs Fußknecht-Bestallung *Maxim. II. & ejusdem* Reuter-Bestallung. *artic. 69.*

31 Et quidem significanter dicebatur, incendiis spargere haud
 32 esse licitum absque Ducis consensu. Nam alias quotidianus usus bellorum docet, esse aliquem, qui vocatur supremus incendiorum

florum Magister, der oberste Brandmeister oder Brandschä-
ger, qui potestatem habet permittendorum incendiorum & pe-
cuniarum extorquendarum ad redimenda incendia, ita tamen ut sine
mandato Supremi Ducis nihil possit incendere, nec pecuniam
in casum redimendorum incendiorum extorquere, vid. Reinh.
Köhng. in *Theatr. Polit. part. 3. c. 10. n. 4. ad fin.*

Soleant autem, qui ejusmodi incendia metuunt vel prænū-
meratis contributionibus, vel alia ratione paciscentes cum bel-
li Duce, impetrare ab ipso salvam guardiam uti vocatur; Eaque 34
vel viva est, vel scripta. Illa quando certus militum numerus
ad locum aliquem defendendum contra insultus hostiles mitti-
tur, sine lebendige Salvoguarde; Hæc quando literis manu
Ducis subscriptis promittitur securitas certo loco aduersus de-
predationes, & incendia militum. Oportet tamen ut ad val- 35
vas domus vel portarum publice affigatur, quo in notitiam in-
curantium eo melius venire possit; alias enim, qui nescit sal-
vam guardiam esse in loco aliquo, pro violatore ejus non habe-
tur. Si ignorans contra eum peccaverit *arg. l. illud. §. si tamen*
ff. de tribut. ad. Scriptæ ejusmodi salvæ guardiæ iterum sunt 36
duplicis generis, vel temporales scil. belli ducum in militia, vel
perpetuæ quales sunt Imperatoris, Regum, Electorum &c. in
quibus aliquis cum tota sua familia in perpetuam tutelam atque 37
defensionem nomine Principis & Successorum ejus suscipitur.
Matteill. Decis. 263. Chassan. in Catal. glôr. mund. p. 5. n. 105. fol.
118. Joh. de Nevizanis Conf. 83. n. 5. fol. 690. & Nicol. Boer. Dec.
179. fol. 308. Illæ dicuntur temporales, quia morte naturali vel 38
civilis belli Ducis obveniente, vel dimisso ipso, wenn er abge-
danket ist / oder sein Commando sonst nicht mehr gilt/ etiam
expirat salvæ guardia. Menoch, de *A. J. lib. 1. q. 69. n. 5.* Du- 39
rante vero salvæ guardia, si quis eam temerare præsumpserit,
is non tantum criminis læsæ Majestatis reus evadit; *L. 1. §. ma-*
jestatis ff. ad L. Jul. Majest. Joh. Papon. de *sans-conduits & d'en-*
fermees d'yeux. Paul. de Castro. *consil. 324. n. 9. vol. 1.* Gvid. Pap.
Dec. 418. n. 1. Cachetan. *Decis. 88. num. 16.* sed etiam si incen-
dendo quid contra molietur, incendiariorum poenam & nomen

meretur, conf. Chassen. *de Consuet. Burgund. tit. de justice rubr.*

1. § 1. n. 47. fol. 73. Telsaurus Decis. 132. Leges bellicæ ejusmodi delinquenti in genere poenam capitalem dicunt, his verbis: Da sich auch einer/ er sey wer er wolle/ Freund oder Feind unsers oder unsers Generals Schutz- Brieffes und Salvesgarde gebrauchet/ so soll derselbe Brief in gebührllichem Respect/ und so hoch als wir selbst gehalten / und so dawider von unseren Officirern und Soldaten etwas gewaltthätiges verübet würde/ der ungehorsame Verächter desselben an Leib und Leben gestrafft werden. *artic. 13. tit. 3. des Ehurtürst. Brandenb. Kriegs-Recht/ cum quo conveniunt art. 26. tit. 4. Schwedischen/ tit. 4. art. 27. Zürchischen/ art. 15. Holländischen/ art. 18. Kays. Artickels- Brieffe & Kays. Reutere Bestallung. art. 89. add. Damhoud. prax. cr. c. 109. n. 1. & Joh. Fab. in Cod. L. denunciamus q. n. 7. C. de his qui ad Eccles. confug.*
41. Neque approbari potest factum eorum, qui accepto pretio salve guardiæ, contributionibus omnibus severe satis ex actis, atque toto populo ad incitæ redacto & ad saccum quod ajunt & peram usque excusso, postmodum tamen tuguriola ipsorum igni in prædam concedunt, singentes jussum regium. Nam ita solennis belli J. Gent. requisita, de quibus supra fufius actum, nimium quantum violant faciuntque bella sua labore injustitia ad minimum externa. Sicuti enim post gratiam factam interfici nequit captivus, nachdem ihm Quartier gegeben/ ita nec comburendæ civitates, quæ semel amice receptæ. *Grot. L. 3. C. 11. p. m. 512.*
44. Improbum quoque & iniquum est incendium illud, quod inferitur hosti per emissos incendiarios, durch ausgeschickte Mord- Brenner/ qui eo fimo mittuntur, ut flammis cuncta late devastent. Nam licet adversus hostes cuncta liceant, excipiendi tamen sunt actus, qui sine vitio morali peragi nequeunt, unico verbo: delicta sunt excipienda. v. g. violenta stupra, adulteria, quibus etiam annumeramus incendia clandestina, & alia ejusmodi facinora moraliter impossibilia. Ut sic falsa existat illa maxime pervasio, quasi bellum aperiat portam omnibus male-

maleficia, siquæ sententia criminum, im Kriege möge man frey
 sen/ faussen/ buren/ buben/ &c. Nam ubique etiam in bello,
 honeste videndum & suæ quoque sunt bellis Leges, licet com-
 munitè in proverbio dicatur, inrer arma silent Leges. Adus
 enim supra recensiti, extra vitam socialem sunt positi, ac proin-
 de nullo sociali jure permitti valent. Verum ut alia mittamus, 47
 de incendiis per emissarios causatis hoc loco saltem nobis agen-
 dum. Videlicet sunt consuetudines quædam, quæ morationum
 gentium consensu & tacita quasi conventionè invaluerunt, qui-
 bus modus læsioni bellicæ ponitur, quarum rationes sequentes
 ponit Excell.^{te} Dn. Becman. in *medum. polit. dissert. 23. tb. 10. (I.)* 48
 Respectus communis utilitatis, ac ne pericula in bellis nimium
 intenduntur. Præsumitur enim belligerans non velle ut Res-
 publ. hostilis penitus intereat, sed tantummodo ut in ordinem
 redigatur, cum juri suo prosequendo saltem intentus sit. Jam
 vero per incendia ejusmodi nec jus nostrum melius redditur,
 nec in ordinem redigitur hostis. (II.) Ratio hæc est, ne omnis 49
 defendendi copia hosti adiunatur. Nam sicuti privatæ lites
 agendo atque excipiendo, accusando ac defendendo procedunt,
 ita bellicæ quoque controversiæ oppugnando ac defendendo
 agi, & demum cedendo determinari debent. Inde est, quod in
 bellis hodiernis captivitati sit modus positus, quo testemur, nos
 non interitum hostium, sed saltem conformitatem ipsorum qua-
 rere. Deinde feminis, etiam infantibus, atque arboribus par-
 citur, cum & defendendi copiam non habeant, & cades ipsis il-
 lris, non spem conformitatis, sed interitum totalem hostilis
 Reipubl. præcuret. vid. Grot. *d. Jur. B. & Pac. L. 3. cap. 15. tb. 2.*
 Multo minus in bellis nostris locum habet clandestina violen- 50
 tiæ veneni, das Brunnen und Wasser vergifften? (quibus
 addimus incendia clandestina, die heimlichen und tückischen
 Mord/ Stenneren / ralsam agrorum per sementem salis,
 wenn man Salz säet/ die Aecker unfruchtbar zu machen &c.)
 quia itidem talis procedendi modus interitum hostilis Reipub-
 licæ, non conformitatis speciem præ se ferret, neque defen-
 dendi copiam oppositæ parti permittat, cum tamen nec ipse

Deus gentibus, quas tamen in V. T. penitus extirpatas volebat, talia inferri permiserit, sed armata manu & aperto Marte eas vinci & deleri voluit, de quo testatur passim liber Josue &c. Hactenus Excellentissimus Dominus Becman. De eo disputari posset, an non contra ejusmodi hostem, qui emissariis talibus utitur, jus retorsionis adhiberi possit, & iterum contra ipsum incendiarii valeant emitte? v.g. Si Germani bello periti ab aliquo, sentiant incendiarios sibi multa inferre damna, an non iterum incendiarios in terras ejus destinandi jus habeant? videtur quidem dicendum quod sic, quoniam ignoscendum est ei, qui se voluit ulcisci provocatus per jus retorsionis, quod æquitas peperit, *L. 14. §. 6. ff. de bon. lib.* quia vim vi repellere licet *L. 3. ff. de Just. & Jur.* & quodcunque juris in alium quis statuerit, æquum est, ut & ipse eodem jure teneatur. *juxta. rubr. ff. quod quique jura in alium statuerit.* Hæc tamen non obstante contrarium verius est, scilicet in casu proposito non recte adhiberi jus retorsionis. Nam si à malis abstinendum, etiamsi bonum exinde proveniat, si malum pro malo reddere legibus Divinis interdictum. *1. Petr. 3. vers. 9. 1. Thes. 5. vers. 15.* Multo magis à delictis abstinendum, si nullum exinde bonum resulter, sed vindicta saltem indigetur. Moraliter vero illicita esse, & contra jus gentium tendere ejusmodi incendia, supra deduximus. Queniamadmodum itaque maritus, cujus uxor adultera est, non recte facit si & ipse adulterio se maculet animo retorquendi, ita & bellator non excusabitur, si contra incendia hostium illicita, illegitimis quoque utatur incendiis. Hoc quidem certum est, quod si tale quid factum sit, eatenus excusetur retorquens, quod ob id nulla possit formari prætentio à damnum patiente, interim tamen percarer damnum inferens.

55 Nam sicuti inter privatos dolus cum dolo compensatur, mutuaque delicta mutua compensatione tolluntur *arg. L. viro 39. ff. solut. matrim.* Tulden, *ad Tit. C. de injur. n. 4* & tamen Leges incurrit & penas à iudice patitur, ita inter Illustres, si ambo belligerantes illicitis artibus uterentur, uni quidem contra alterum nulla competeret vindictio damni, uterque tamen jus gentium

gentium violaret. conf. Bachov. ad Treutl. vol. 2. *Diff.* 2. *rb.* 7. ult. lit. B. F. G. Willenb. ad ff. *Diff.* 14. *rb.* 6. Deinde in questione proposita supponitur casus, ubi ad bellum res jam pervenit (quod juxta dicta superius, est legitimum Illustrium Personarum Tribunal) jam vero notum est, injuriam quam judicialiter persequimur, non amplius tolli posse per retorsionem: ergo nec injuria propter quam bellum gerimus, per retorsionem amplius tolli poterit. Denique etiam modus ille retorquendi adversaretur fortitudini Germanorum hactenus usitatus, utpote qui non dolis, sed armis, non technis, sed virtute suos devinctos hostes, quod innuit Tacitus, dum Germanos vocat, gentem ad arma natam *Hist.* l. 4. C. 64. n. 3. & passim de moribus Germanorum.

De cetero incendium ejusmodi quacunque ratione ab hominibus illatum, casualibus annumerandum incendiis, & tenentur hostes de damno per ignem illato, hinc conductor ut Dominus damnum resarciat, nulla ratione compelli valet. *arg. l. 52. §. 3. ff. pro soc.* Alia ratio foret, si conductori inimicitia periculata cum aliquo intercederet, & adversarius ejus incenderet ades conductos, tunc enim ipse conductor tanquam in culpa esset, teneatur. *arg. l. 25 §. 4. ff. locat. conducti.* Casus enim fortuitus ex vero dici nequit, qui culpam vel moram habet precedentem. *L. 3. §. fin. ff. de usur. l. 82. §. 1. ff. de V. D. Mascard. de Probat. vol. 2. conclus. 892, n. 66.* Extendit quidem id ulterius G. Berlich. in *Copeluf. pract. pag. 4. Conclus. 15. n. 69.* ut si vicinus meus inimicitias habeat cum aliquo, licet non dederit causam inimicitie & domus ejus ab hostibus incensa, meas quoque corripuerit, quod tum vicinus mihi teneatur, quamvis existimet mihi prius experiendum esse contra incendiarios, & si contra ipsos non habere possim regressum, quod tum in subsidium & non aliter debeam agere, contra vicinum, cujus Domus ab inimicis fuit combusta. Add. Albert. in *L. 3. §. 1. ff. de Off. Præf. vigil. n. 7.* quem sequitur Farinac. *Pr. Crim. p. 3. quæst. 140. C. 2. n. 68.* Bonifac. Vitalio. *de malef. in tit. de Incendiar. n. 2.* extra culpam enim non est, qui scit, sibi esse inimicos, & tamen

suas diligentius haud custodit, vel finem non imponit inimicitii. Verum hoc obiter.

- 62 Commodius hic quæri posset, dum agimus de incendiis publica autoritate factis, An Princeps tempore calamitatis bellicæ suburbium haud procul ab urbescum possit incendio conflagrare? Resp. affirmando, idque propter dominium eminentis, quod in subditorum bona exercet sibi que arrogat Imperator vel Princeps, l. 6. & l. 14. C. de Oper. publ. & propter obligationis nexum, quo subditi tenentur succurrere utilitatibus publicis, etiam bonis suis. Enim vero an dominis ædium ex ærario vel aliunde per contributionem concivium satisfiat, ratione damni eo intuitu perpesti, magis controversum videri posset. Certe æquitatis ratio svalet, ut, si salutis publicæ ergo incensum fuerit alicujus ædificium, damnum illud compensetur, volente illud Lege Rhodia de jactu, cujus Legis argumentum Dd. ad similes casus utiliter extenderunt arg. l. 2. ff. ad L. Rhod. de jactu. Brunnem. ad l. 1. d. 1. Struv. in Syn. Jur. Civ. Exerc. 20. hb. 27. Nam quilibet civium quidem obnoxius est, ut promoveat interesse & bonum publicum etiam bonis suis, verum non solus ad id tenetur, sed cum aliis saltem concivibus suis proportionabiliter. Hinc si ad extruendum fortalicium aliquod, adhibetur unius privati ager aut hortus, vel si ad avertendum incendium cogatur pecunia, Wenn Brandschabung ausgesprochen werden / aut ad avertendum incendium ab ædibus plurimum unius domus destruat, solent reliqui cives & quorum domus hac ratione conservata sunt, ad contributionem & restitutionem damni adstringi & collectari, ne noius nimium sit præjudicium l. 49. §. 1. ff. ad L. Aqu. Tusch. Tom. 4. præf. Conclus. tit. 1. Conclus. 63. num. 1. & seqq. Farin. Pr. Cr. P. 3. Quæst. 110. C. 3. n. 144. & seqq. Unde etiam Scabios Hallenses in casu molendini incensi sequenti tenore respondisse meminimus, Wenn die Mühle der Stadt zum besten und mehreren Schaden abzuwenden in Brand gesteckt / so wäre die Stadt auch den durch Abbrennung der Mühle erlittenen Schaden zu ersetzen schuldig. W. N. W. Limitationem tamen hoc patitur

patiens nonnullis casibus (1.) si quis spatium illud, quo ædes
vicine vel inter se vel ab operibus publicis distare debent, oc-
cupavit, *l. ult. ff. fin. regund. l. 9. §. 12. §. 4. C. de ædif. privar.*
quod faciunt illi, qui ad mœnia vel nimis propinquum prope civi-
tatem exstruunt ædificium. Quorum domus imminente bello, vel
propter hostium, vel propter incendiorum metum, publica aucto-
ritate merito destruntur vel comburuntur. *Struv. in Dissert. de priv.*
ædif. lib. 68. (2.) Si quis ædificium exstruxit in suburbio fortalitio
propinquo. Nam qui ibi ædificat, sub tacita demolitionis condi-
tione exstruit, quod scilicet, appropinquante hoste iterum destrue-
re velit taliter exstructum, ne exinde periculum imminet for-
talitio. Neque etiam aliter, quam sub ejusmodi conditione,
permitteretur ædificatio. Quemadmodum itaque civis aliquis,
cujus domus tormentorum hostilium vi solo æquata, aut cujus
ager per opera hostium, durch das approachen / vel alia ratio-
ne est deterioratus, nullam eo intuitu damni reparationem exi-
gere valet à reliquis suis concivibus, sed illud damnum tanquam
fatale sustinet, re suo domino pereunte; *l. 6. C. de pign. ult. l. 1.*
C. de pos. ita nec is, cujus domus in suburbio fortalitii incendio
combusta, quicquam à reliquis recuperare valet, quis scit vel
scire debet, ejusmodi casibus subjecta esse suburbia fortali-
tiorum.

Que hæcenus de ædificiis & suburbiiis dicta, eadem quoque
ad pontones ac pontes propter identitatem rationis
optimo jure extendi valent. Nam & hos ingruente necessita-
te ad prohibendum hostem transire, incendi, quotidiana docet
experientia, Brücken werden angesteecket um dem Feinde den
Weg zu verwehren. Hinc Ancus Martius famosi istius Subli-
ci Pontis in civitate Romana autor, ex nulla alia ratione totum
ligneum in Tybri exstruxit istum pontem (à subleicibus & ma-
gnis trabibus ita dictum) absque clavo ferreo, quam ut belli
temporibus eo facilius adimi posset. *Liv. l. 1. C. 33. Dion. Hali-*
carn. l. 3. c. 58. (quamvis postea eundem pontem lapideum fe-
cerit Æmilius Lepidus Quæstor, à nomine suo Æmilium num-
cupatum, donec tandem ab Antonino Imperatore marmoreus
red-

redditus. Alexand. ab Alex. *Genjal. dier. L. 2. C. 8. p. 64. tit. A. & Blondus L. 1. Rome inflaumta.*) Si ergo casus contingeret pontem ad arcendam vim hostilem esse incensum, non solum licitum erit ejusmodi incendium, sed etiam resectio incumbet illis qui sunt de Republica, si scil. pedagia ad omnimodam resectionem haud sufficiant. vid. Brunnem. *ad l. 14. ff. de vacat. & excusar. munerum n. 2. Peretz. ad tit. C. de oper. publ. n. 11.*

73 Ulterius disquiro, anne licitum sit ædes aut alias res mobiles pestilentia infectas sine vitio incendiarii comburere? Resp.
74 privato illud jus nullatenus competere *arg. l. 8. pr. ff. de relig. & sumpt. fun.* Si secus factum fuerit, domino ædium ad compensationem damni atque ad omne interesse, tenebitur incensur.
75 for. Dec. *Conf. 651.* vid. Reyger. in *Thesaur. voc. pestis.* Alia ratio in Principe vel Magistratu, qui autoritate publica interposita decernere possunt combustionem rerum peste infectarum. Licet enim Princeps jus quæsitum nemini auferre soleat, *arg. l. nec avus. 4. C. de emanc. lib. Did. Covarruv. variar. resolut. lib. 5. Burf. Conf. 54.* Ex justa tamen causa utilitatis publicæ id potest. *arg. l. 3. ff. de Off. Prator. Dec. Conf. 287. n. 4. Rom. Conf. 310. n. 2.* quorsum etiam refero jussum de comburendis ædibus & mobilibus pestilentialibus, *arg. l. 7. §. 4. ff. quod vi aut clam.* add. Herm. Latherus *de cens. l. 1. c. 17. n. 18.* & Ludov. Pegvera *quest. crim. 8.* præprimis cum ejusmodi res Dominis magis, quam aliis perniciosæ esse soleant. Speidel, *voce Pestis.* & licet hæc ratio deficiat, summum jus tamen exigit, ut fides publicæ privatz utilitati præferatur *l. 3. §. 15. ff. de SCro Syllan. l. 3. C. de primip. lib. XII. l. un. §. 14. C. de caduc. tollend.* Hinc
76 in populo Israelitico receptum legimus, ut si de lepra perspicue constaret, leprosi vestimenta igne consumpta fuerint, domus vero ejusdem intrus abradebatur pulvere rasuræ extra civitatem sparso, deinde novo luto sive camento illiniæbatur domus, quod si vero tum reverteretur lepra, destruebatur domus omnisque materia in lacum impurum extra urbem & moenia projiciebatur. vid. *Gloss. in 6. Re. de papir. dist. 1.* add. Speckhahn, *Qu. 10. cap. 1. num. 12.*

Unicum adhuc præfenti cap. discutiendum restat, Af- 77
 fertum fuit in præcedentibus numeris, licitum esse in bellis
 & obsidionibus incendio cogere obfessos, ad deditionem, unde
 non in congruis hic disquiri posse censeo, anne idem jus va-
 standi & incendiandi ad ædes sacras quoque semet extendat?
 Responder Grot. *de J. B. & P. lib. 3. cap. 5. rb. 2.* Jus Gen- 78
 tium merum non excipere, quæ Diis dicata sunt; juxta illud
 Pomponii Jurisconsulti: *in l. cum loco ff. de relig. & sumpt. fun.*
eadem loca capta sunt ab hostibus omnia delinunt sacra esse. Un-
de & populus mutata voluntate potest ex sacro profanum fa-
cere l. inter stipulantes. §. sacrum l. continuus. §. cum quis ff.
de P. O. adeo ut in ipsa simulachra, quibus Numen aliquod 79
 iussu falso creditur, idem liceat. Sic Judæis non solum per-
 missum, sed etiam præceptum legimus, Gentium simulachra
 abolere *Deut. 7. vers. 3.* & templa aliquot profani cultus à
 Maccabæis incensa esse refertur *1. Maccab. 5. & 10.* Alia ra- 80
 tio foret, si res quædam sacræ existerent unde nullum hosti im-
 mineret periculum, tales enim conservari rerum divinarum re-
 verentia inadet, præprimis inter eos, qui eundem DEUM ex
 eadem Lege colunt, etiamsi forte sententiis quibusdam aut
 ritibus aut ceremoniis dissideant *Grot. L. 3. cap. 12. rb. 6.* Chri-
 stianus igitur cum Christiano bello decertans, non adeo pie-
 faceret, si ab ædibus sacris haud abstineret, nisi forte obsidio-
 ne cincti oburantur turribus ac templis, dum obsidentes ex illa-
 dem sclopetis perunt, wenn sie aus den Thürmen Battereyen
 machen / vel nisi obsidens eo sine saltem incenderet templa, ut
 ad dedendos se eo magis impelleret obfessos, vel eo animo
 ac intentione, ut compiores restituat domus DEO dicandas.
 Quæ de sacris hæcenus dicta, eadem ad religiosa loca exten- 81
 dit Grot. *ib. loc.* ad quem brevitatis studio nosmet remitti-
 mus.

75. *Furius, licet sanus deliquit, non plectitur.*

76. *Furius non sentit se puniri.*

77. *De penis aliis remissio.*

78. *Incendarius non succedit in fideicommissis.*

- 1 **Q**uoniam poenis contra incendiarios statutis hoc caput destinatum est, breviter de iis saltem agemus. Ubi tamen
 2 in antecessum praemonendum duximus, apud Germanos veteres non adeo prohibitum fuisse, ultore ferro & flamma inimicos prosequi. Tantum enim abest, ut praeclis seculis poena viz facti fuerit statuta, ut potius optimo jure usum crediderint eum, qui jus suum violento modo prosequeretur, *nehmlich zu den Zeiten/da das Faust und Kolben-Recht noch im Schwange gieng.* Phil. Comin. lib. 10. *de rebus gestis Ludovici XI. in fin.*
 3 Hinc denunciatione triduo ad minimum ante invasionem facta, putabant sibi licitum esse, adversarium armis exuere, & des ipsius expugnare, spoliare & incendere, de quo graviter suo auctore questus Petr. de Andlo lib. 2. c. 16. *de Rom. Imp.* Successu temporum autem, cum cultiores esse inciperent Germanorum mores, barbarus ille procedendi mos ipsis displicere incepit, graviterque in aliquot Imperii conventibus publicis conqvesti leguntur dicti Imperii cives, de nimia illa, quae Alemanniam malsere distraheret violentia, usque dum tandem Imperante Maximiliano I. Caesare, in Dieta universali Wormatiae anno 1495. unanimi totius Senatus suffragio constituta fuerunt judicia, & Lex Frederici de incendiariis & violatoribus pacis publicae iterum revocata & confirmata, atque ex veteri illo bellandi more crimen publicum est factum, gravissimaque illi delicto poena statuta. *vid. Recess. Imper. de Anno 1495. verb.* Also/ daß von Zeit dieser Verkündigung/ niemand von was Wesen/ Würden oder Stand er sey/ den andern befehden/ bekriegen/ berauben/ fahen/ überziehen oder belagern soll/ auch durch sich selbst oder niemand anders von seinem wegen nicht dienen/ noch auf einem Stadt/ Schloß/ Markt/ Befestigung/ Dörffer/ Hoff oder Weiler absteigen/ oder ohne des andern Willen mit

mit gewaltiger That freventlich einnehmen oder gefährlichen mit Brand oder in andere Wege dermassen beschädigen soll etc. Et paulo post: Die sollen mit der That von Reichs zusammen andern Pönnen in unserer und des Reichs Acht gefalln seyn/ die wir auch in unsere und des H. Reichs Acht erklären und erkennen/ also daß ihr Leib und Gut allermänniglich erlaubt/ und niemand daran freveln oder handeln soll oder mag. add. *Ord. Cam. p. 2. T. 9. & Gail. de pace publ.*

Unde apparet quod inter Germanos omnis via facti exulare debeat, conf. *art. 13. cap. Josephi.* dum præter severissimas contra incendiarios Jure Romano statutas poenas (de quibus vide *l. 1. §. C. ad L. Jul. de vi publ.*) etiam in Legibus Imperii poena Bani ipsa est decreta. Conf. *Rec. Imp. de An. 1500. Augustæ, de An. 1521. Wormatiæ &c. habiti.* & Carpoz. in *Pr. Crim. p. 1. qn. 3. per tot.* Alibi poena ultimi supplicii dicitur incendiariis, quæ etiam obtinet contra eos, qui publica autoritate emissi tanquam incendiarii, pretio ad id conducti, ut ferro ac flamma miseriam inferant indigenis hostilis territorii. Talès hæcenus à Torc in Hungariam, à Gallis vero in Germaniam immisos passimprehendimus, notique satis sunt hoc ævo ipsorum duces la Brosse, Melec & alii, ex quorum consortio si qui capiuntur, non habentur pro captivis belli, sed pro delinquentibus; pro criminosis & poenam capitaleam promeritis, quam etiam teste experientia sentiunt.

De eo tamen disputari posset, an non excuset ejusmodi homines justus superioris? Videtur quidem dicendum quod sic, quoniam qui parere necessum habet, caret non solum dolo, *l. 176. §. 1. ff. de R. J.* sed etiam liber est ab omni culpa, *L. 169. §. 1. cod. ibi.* Verum hoc non obstante contrarium tamen verius est, quoniam actus, quem in casu proposito injungit superior, nimirum incensio bonorum innocentis, est intrinsece malus sive contra jus naturæ vel gentium, & sic exequens non potest non in malo sibi existere, dum vel aucupandæ gratiæ ergo, vel ad augendam fortunam suam, turpi promptitudine blandiens tyranno, serviliter expedit actum Legis interdictum, cum ta-

CAP. II. DE JURE

- de *rer. inventor. L. 3. Cap. 15.* ulla earum vestigia deprehendes. Add. Joh. Schefferus de *navium variet.* & Benevent. Stracha de
- 18 *Mercat. tract. de nav. & nav. p. m. 418.* Nihilominus tamen idem ille hostibus nocendi modus jam olim fuit cognitus, & incendiorum usum intuitu navium quoque adhibuerunt veteres, Sic Archimedes, unicus cœli siderumque spectator, mirabilior tamen inventor ac machinator bellicorum tormentorum operumque (uti laudatur à Livio *Dec. 3. L. 4.*) beneficio speculi alicujus concavi, radios solis alioquin diffusos, in subiectum aliquod flammæ capax, concentrantis, Athan. Kircher. in *arte magn. Luc. & umbr.* & Carthel. Princ. Philosoph. p. 4. C. 36. hostium naves, Syracusas Marcelli auspiciis obsidentes, pice facile flammam concipiente, combustissis fertur, Autore Galeno. Et de
- 20 Barbaris apud Vopiscum in Probo memoriz proditum est, ipsos in Rheno Romanas luforias quas vocant incendisse. Ex quo contra Hug. Grot. de *Jur. Bell. & Pac. Lib. 3. C. 9. th. 14.* probare satagit Wissenbach. *Disp. 39. ad ff. th. 23.* luforias quoque naves jure postliminii gaudere, quoniam & ipsæ ad belli usum præparatæ, & ad limitum custodiam destinatæ leguntur. Nam in Rheno & Danubio excubabant. et, C. *Theod. de lasor. Danub.* add. Veget. de *re milit. L. 6. C. ult. ibi: de luforiis, quibus in Danubio quotidianè utuntur excubiis, recitandum puto.* Verum hoc saltem incidenter.
- 22 Commodius hic disquiri posset, an non peccet ille, qui ut evitet hostium manus, se navemque suam Vulcano consecrat & incendit? Resp. Affirm. Nam speciem *avoxeplas* præ se ferret, incenso pulvere pyrio se ipsum interficere, quod tamen est contra juris naturæ principia, utpote quod vetat, alterum, multominus se ipsum, lædere; §. 3. *Inst. de Just. & J. cum ordinaria sit, quæ à se ipso incipit charitas, & homini quidem in actiones, non vero in membra & vitam suam competat liberum arbitrium.* Unde ad supplicium pro alio se obligare, vel ad membri abscissionem sese obstringere haud licet: arg. l. 13. ff. ad *L. Aquil. l. cum autem §. excipitur ff. de adulis. edit.* add. V.
- 24) *let. de Different. utriusque fori voce vim Diff. 2.* Neque licitum evadet

evadet simile factum, utut expressa superioris atque Magistratus iussu adsit, wenn gleich expresse Ordre dar ist / sie sollen sich dem Feinde keines weges ergeben / sondern lieber Schiff und Völck lassen in die Lustt fliegen. Mandatum enim super re naturaliter illicita haud est obligatorium, licet ab ipso Principe proficiscatur, cum Deo magis obediendum sit, quam hominibus, conf. Magnif. Dn. Stryk, in annot. ad Inst. ad §. 3. de Just. & iur. verbis alterum non ledere. Aliud esset si incendi posset pulvis, ita ut spes elabendi adhuc superesset incensori pariter ac aliis, qui in navi degunt, tunc enim citius adhuc excusari posset tale factum, quoniam principaliter eo ipso intenditur mors & interitus hostium, & ne incrementum capiant ipsius vires, in potestatem redacta pretiosa navi, licet per consequentiam & ex accidenti etiam incendiis sit pereundum. Nam ad hoc obligari sunt omnes belligerantes tenore pacti, ut 26 sc. vitam & corpus suum pro incolumitate Reipubl. periculis cunctisque incommoditatibus exponant, & gloriosam oppetant mortem pro salute & incremento patriæ. Quorsum spectant 27 formalia juramenti à militibus præstari: Sie wollen dem Feinde mit Leib und Blut / zu Wasser und zu Lande / im Felde und Besatzungen / in Schlachten / Scharmügeln / Stürmen etc. tapffern und männiglichen Widerstand thun. vid. Hoyer. in Corp. Jur. Militar. des Churfürstl. Brandenburg. Kriegs-Recht. tit. 19. art. 89. pag. 455. Item speciale juramentum à militibus navalibus von den Matrosen præstari solitum: Sie wollen das ihnen anvertrauete Schiff ohne höchste und verantwortliche Noth nicht lassen oder übergeben / sondern dabey / und darauf Leib und Leben bis auf den letzten Blutstropffen aufstehen. Id. cit. loc. p. 430.

Vidimus hæcenus, quænam sint licita incendia bellorum, 28 ex quibus facile esset formare iudicium, de illis quæ communiter reputantur illicita, breviter tamen & illa perillustrare juvabit. Regulariter autem in hostem incendiis non est grassandum, nisi interdum ad terrorem, aut in vindictam crudelitatis, vel ut hostis enervetur neque habeat receptum, Befold. in

Thesaur.

Theſaur. pract. voce Brandschäger. Hinc incendia & diffidationes Brand und Brandschägen/ non solum in *Conſt. Crim. Car. V. art. 128.* sed etiam in multis Recesſib. Imperii publicis aliisque Legibus Germanorum Fundamentalibus, severe satis prohibita. conf. R. A. zu Augſpurg *de anno 1555. §. Wir sagen.* it. R. A. zu Regenspurg *de Anno 1594. §. Dergleichen und dies* weil add. *Capit. Leop. art. 16. & Instrum. Pac. Osnabr. art. V. ver-*
 30 *bis via facti cessante.* Sed in specie militibus sub pœna ultimi supplicii interdictum deprehenduntur, in Legibus ipsorum militaribus in ihren Kriegs-Articeln/ ne vel in confederatorum, vel in hostili terra, ullom proprio motu excitent incendium, vid. *art. 59. & 60.* des Churfürstl. Brandenb. Kriegs- Rechts. *ibi:* Keiner soll sich in frembden Landen unterſtehen in einer Stadt oder Dorff/ vielweniger in Kirchen/ Hospitalien/ Schulen und Mühlen Feuer zu legen; wie auch Backöffen oder einzig Hauß/ so im Kriege dienstlich seyn kan/ niederreißen ic. Wer dawider handelt/ der soll als ein Mord- Brenner am Leben gestrafft werden/ des gleichen soll auch kein Soldat in des Feindes Landen/ es sey auch an welchem Orte und Gebiethe es wolle/ ohne unsern (Er. Churfürstl. Durchl.) und des Generals ausdrücklichen und specialen Befehl Feuer einwerffen. Welcher dawider thut/ soll wegen des Schadens/ Verschümmiß und Nachtheil/ so des Generals/ und des ganken Kriegswesen Fürhaben verhindert/ als auch des Vortheils und Nutzens halber/ so der Feind dadurch bekommen/ mit Gefängniß/ oder auch wohl gar nach der Sachen Beschaffenheit/ an Leib und Leben gestrafft werden. cum quo convenit *art. 77. & 78.* des Schwedischen *art. 122. & 123.* des Dänischen *art. 63. & 64.* des Zürchischen & *art. 14. & 15.* des Holländischen Kriegs- Rechts. *it. art. 53. & 55.* des Röm. Reichs Fußknecht- Bestallung *Maxim. 11. & ejusdem* Reuters- Bestallung. *artic. 69.*

31

32

Et quidem significanter dicebatur, incendiis spargere haud esse licitum absque Ducis consensu. Nam alias quotidianus usus bellorum docet, esse aliquem, qui vocatur supremus incendiorum

lorum Magister, der oberste Brandmeister oder Brandschä-
het/ qui potestatem habet permittendorum incendiorum & pe-
cunie extorquendæ ad redimenda incendia, ira tamen ut sine
mandato Supremi Ducis nihil possit incendere, nec pecuniam
in casum redimendorum incendiorum extorquere, vid. Reinh.
Köhnig. in *Theatr. Polit. pars. 3. c. 10. n. 4. ad fin.*

Solent autem, qui ejusmodi incendia metuunt vel prænu-
meratis contributionibus, vel alia ratione paciscentes cum bel-
li Duce, impetrare ab ipso salvam guardiam uti vocatur; Eaque
vel viva est, vel scripta. Illa quando certus militum numerus
ad locum aliquem defendendum contra insultus hostiles mitti-
tur, esse lebendige Salvoguarde; Hæc quando literis manu
Ducis subscriptis promittitur securitas certo loco adversus de-
predationes, & incendia militum. Oportet tamen ut ad val-
vas domus vel portarum publice affigatur, quo in notitiam in-
cursionum eo melius venire possit; alias enim, qui nescit sal-
vam guardiam esse in loco aliquo, pro violatore ejus non habe-
tur, si ignorans contra eum peccaverit *arg. t. ibud. §. si tamen*
ff. de tribus. act. Scriptæ ejusmodi salvæ guardiæ iterum sunt
duplicis generis, vel temporales scil. belli ducum in militia, vel
perpetuæ quales sunt Imperatoris, Regum, Electorum &c. in
quibus aliquis cum tota sua familia in perpetuam tutelam atque
defensionem nomine Principis & Successorum ejus suscipitur.
Mastrull. *Decis. 263.* Chassan. in *Catal. glor. mund. p. 5. n. 105. fol.*
118. Joh. de Nevizanis *Conf. 83. n. 5. fol. 690.* & Nicol. Boer. *Der.*
179. fol. 308. Ille dicuntur temporales, quia morte naturali vel
civilis belli Ducis obveniente, vel dimisso ipso, wenn er abge-
danket ist / oder sein Comando sonst nicht mehr gilt/ etiam
expirat salva guardia. Menoch. *de A. J. Q. lib. 1. q. 69. n. 5.* Du-
rante vero salva guardia, si quis eam temerare præsumperit,
is non tantum criminis læsæ Majestatis reus evadit; *L. i. §. ma-*
jestatis ff. ad L. Jul. Majest. Joh. Papon. *de sans-conduits & d'en-*
frayte d'iceux. Paul. de Castro. *confil. 324. n. 9. vol. 1.* Gvid. Pap.
Dec. 418. n. 1. Cacherau. *Decis. 88. num. 16.* sed etiam si incen-
dando quid contra molliatur, incendiariorum poenam & nomén

D

merc-

- meretur, conf. Chaffon. *de Conſuet. Burgund. tit. de juſticez rubr.*
l. § 1. n. 47. fol. 73. Teſſaurus Decif. 132. Leges bellicæ ejusmo-
 40 *di delinquenti in genere poenam capitaleſ diſtanti, his verbis:*
Da ſich auch einer/ er ſey wer er wolle/ Freund oder Feind
unſers oder unſers Generals Schuß, Brieffes und Salve-
garde gebrauchet/ ſo ſoll derſelbe Brief in gebühlichem Re-
ſpect/ und ſo hoch als wir ſelbſt gehalten / und ſo dawider
von unſeren Officirern und Soldaten etwas gewaltthätiges
verübet würde/ der ungehorſame Verächter deſſelben an Leib
und Leben geſtrafft werden. artic. 13. tit. 3. des Churfürſt.
Brandenb. Kriegs-Recht/ cum quo conveniunt art. 25. tit. 4.
Schwediſchen/ tit. 4. art. 23. Zürchiſchen/ art. 15. Holländi-
ſchen/ art. 18. Kaiſerl. Artiſtels-Brieffe & Kaiſerl. Reuter-
Beſtallung. art. 89. add. Damhoud. prax. cr. c. 109. n. 1. & Joh.
Fab. in Cod. L. denunciamus § n. 7. C. de hiſ qui ad Eccleſ. con-
 41 *ſug. Neque approbari poteſt factum eorum, qui accepto pre-*
tio ſalvæ guardiæ, contributionibus omnibus ſevere ſatis ex actis,
atque toto populo ad incitæ redacti & ad ſaccum quod ajunt &
peram uſque excuſſo, poſtmodum tamen tugiſiola ipſorum
 42 *igni in prædam concedunt, ſingentes juſſum regium. Nam ita*
ſolennis belli J. Gent. requiſita, de quibus ſupra fuſius actum,
nimium quantum violant faciuntque bella ſua labore injuſtitia
 43 *ad minimum externa. Sicuti enim poſt gratiam factam inter-*
fici nequit captivus, nachdem ihn Quartier gegeben/ ita nec
comburendæ civitates, quæ ſemel amice receptæ. Groi. L. 3. C.
11. p. m. § 12.
 44 *Improbum quoque & iniquum eſt incendium illud, quod*
inferat hoſti per emiſſos incendiarios, durch ausgeſchickte
Mord-Byenner/ qui eo ſine mittuntur, ut flammis cuncta late
 45 *deſtrent. Nam licet adverſus hoſtes cuncta liceant, excipien-*
di tamen ſunt actus, qui ſine vitio morali peragi nequeunt, uni-
co verbo: delicta ſunt excipienda. v. g. violenta ſupra, adul-
teria, quibus etiam annumeramus incendia clandeſtina, & alia
 46 *ejusmodi facinora moraliter impoſſibilia. Ut ſic falſa exiſtat*
illa multorum perſuaſio, quaſi bellum aperiat portam omnibus
male-

maleficia, sique sententia criminum, im Kriege möge man freß
 sen/ sauffen/ hüben/ bubenz &c. Nam ubique etiam in bello,
 honeste videndum & suæ quoque sunt bellis Leges, licet com-
 munit in proverbio dicatur, inrer arma silent Leges. Adus
 enim supra recentis, extra vitam socialem sunt positi, ac proin-
 de nullo sociali jure permitti valent. Verum ut alia mittamus, 47
 de incendiis per emissarios causatis hoc loco saltem nobis agen-
 dum. Videlicet sunt consuetudines quædam, quæ morationum
 gentium consensu & tacta quasi conventionione invaluer, qui-
 bus modus læsioni bellicæ ponitur, quarum rationes sequentes
 ponit Excell. Dn. Becman. in *mediet. polis. dissert. 23. tb. 10. (I.)* 48
 Respectus communis utilitatis, ac ne pericula in bellis nimium
 latendantur. Præsumitur enim belligerans non velle ut Res-
 publ. hostilis penitus intereat, sed tantummodo ut in ordinem
 redigatur, eum juri suo prosequendo saltem intentus sit. Jam
 vero per incendia ejusmodi nec jus nostrum melius redditur,
 nec in ordinem redigitur hostis. (II.) Ratio hæc est, ne omnis 49
 defendendi copia hosti adimatur. Nam sicuti privata lites
 agendo atque excipiendo, accusando ac defendendo procedunt,
 ita bellicæ quoque controversiæ oppugnando ac defendendo
 agi, & demum cedendo determinari debent. Inde est, quod in
 bellis hostierni captivitari sit modus positus, quo testetur, nos
 non interitum hostium, sed saltem conformitatem ipsorum qua-
 rere. Deinde feminis, etiam infantibus, atque arboribus par-
 citur, cum & defendendi copiam non habeant, & cades ipsis il-
 laris, non spem conformitatis, sed interitum totalem hostilis
 Reipubl. protuler. vid. Grot. *d. Jur. B. & Pac. L. 3. cap. 19. tb. 2.*
 Multo minus in bellis nostris locum habet clandestina violen- 50
 tia veneni, das Brunnen und Wasser vergifften (quibus
 addimus incendia clandestina, die heimlichen und tückischen
 Mord-Brennereyen / ruinam agrorum per sementem salis,
 wenn man Salt sät/ die Aecker unfruchtbar zu machen &c.)
 quia iidem talis procedendi modus interitum hostilis Reipub-
 licæ, non conformitatis speciem præ se fertet, neque defen-
 dendi copiam oppositæ parti permittat, cum tamed nec ipse

Deus gentibus, quas tamen in V. T. penitus extirpatas volebat, talia inferri permiserit, sed armata manu & aperto Marte eas vinci & deleri voluit, de quo testatur passim liber Josue &c. Hactenus Excellentissimus Dnus Becman. De eo disputari posset, an non contra ejusmodi hostem, qui emissariis talibus utitur, jus retorsionis adhiberi possit, & iterum contra ipsum incendiarii valeant emitti? v.g. Si Germani bello petiti ab aliquo, sentiant incendiarios sibi multa inferre damna, an non iterum incendiarios in terras ejus destinandi jus habeant? videretur quidem dicendum quod sic, quoniam ignoscendum est ei, qui se voluit ulcisci provocatus per jus retorsionis, quod æquitas peperit, *L. 14. §. 6. ff. de bon. lib.* quia vim vi repellere licet *L. 3. ff. de Just. & Jur.* & quodcumque juris in alium quis statuerit, æquum est, ut & ipse eodem jure teneatur. *juxta rubr. ff. quod quisque jura in alium statuerit.* Hoc tamen non obstante contrarium verius est, scilicet in casu proposito non recte adhiberi jus retorsionis. Nam si à malis abstinendum, etiam si bonum exinde proveniat, si malum pro malo reddere legibus Divinis interdictum. *1. Petr. 3. vers. 9. 1. Thes. 5. vers. 15.* Multo magis à delictis abstinendum, si nullum exinde bonum resulter, sed vindicta saltem indigetur. Moraliter vero illicita esse, & contra jus gentium tendere ejusmodi incendia, supra deduximus. Quemadmodum itaque maritus, cujus uxor adultera est, non recte facit si & ipse adulterio se maculet animo retorquendi, ita & bellator non excusabitur, si contra incendia hostium illicito, illegitimis quoque utatur incendiis. Hoc quidem certum est, quod si tale quid factum sit, eatenus excusetur retorquens, quod ob id nulla possit formari præsentio à damnum patiente, interim tamen peccaret damnum inferens. Nam sicuti inter privatos dolo cum dolo compensatur, mutuaque delicta mutua compensatione tolluntur *arg. L. viro 39. ff. solut. matrimon.* Tulden, *ad Tit. C. de injur. n. 4* & tamen Leges incurrit & poenas à judice patitur, ita inter Illustres, si ambo belligerantes illicitis artibus uterentur, uni quidem contra alterum nulla competeret vindictio damni, uterque tamen jus gentium

gentium violaret. conf. Bachov. ad Treutl. vol. 2. *Diss. 2. 176.*
ult. lit. B. F. G. Willenb. ad ff. *Dip. 14. 17. 6.* Deinde in qua-
stione proposita supponitur casus, ubi ad bellum res jam perve-
nit: (quod juxta dicta superius, est legitimum Illustrium Per-
sonarum Tribunal) jam vero notum est, injuriam quam judi-
cialiter persequimur, non amplius tolli posse per retorsionem:
ergo nec injuria propter quam bellum gerimus, per retorsionem
amplius tolli poterit. Denique etiam modus ille retorquendi
adversaretur fortitudini Germanorum hactenus usitatus, utpote
qui non dolis, sed armis, non technis, sed virtute suos devin-
cunt hostes, quod inquit Tacitus, dum Germanos vocat, gen-
tem ad arma natam *Hist. 1. 4. C. 64. n. 3. & passim de moribus
Germanorum.*

De cetero incendium ejusmodi quacunque ratione ab ho-
stibus illatum, casualibus annumerandum incendiis, & tenen-
tur hostes de damno per ignem illato, hinc conductor ut Do-
mino damnum reficiat, nulla ratione compelli valet. *arg. l. 52.
§. 3. ff. pro soc.* Alia ratio foret, si conductori inimicitia parti-
cularis cum aliquo intercederet, & adversarius ejus incenderet
aedes conductas, tunc enim ipse conductor tanquam in culpa
existens, teneretur. *arg. l. 25. §. 4. ff. locat. conduct.* Casus enim
fortuitus ex vero dici nequit, qui culpam vel moram habet præ-
cedentem *L. 3. §. fin. ff. de usur. l. 82. §. 1. ff. de V. O. Mascard. de
Probac. vol. 12. conclus. 892. n. 66.* Extendit quidem id ulterius
Berlich. in *Conclus. pract. pag. 4. Conclus. 15. n. 69.* ut si vicinus
meus inimicitias habeat cum aliquo, licet non dederit cau-
sam inimicitias & domus ejus ab hostibus incensa, meos quo-
que corripuerit, quod tum vicinus mihi teneatur, quamvis exi-
stimet mihi prius experiendum esse contra incendiarios, & si
contra ipsos non habere possim regressum, quod tum in subli-
dum & non aliter debeam egere, contra vicinum, cujus Do-
mus ab inimicis fuit combusta. Add. Albert. in *L. 3. §. 1. ff. de
Off. Præf. vigil. n. 7.* quem sequitur Fatnac. *Pr. Crim. p. 3. quæst.
110. C. 2. n. 68.* Bonifac. Vitalio. *de malef. in tit. de Incendiar. n. 2.*
extra culpam enim non est, qui scit, sibi esse inimicos, & tamen

suas diligentius haud custodit, vel finem non imponit inimicitii. Verum hoc obiter.

- 62 Commodius hic quæri posset, dum agimus de incendiis publica autoritate factis, An Princeps tempore calamitatis bellicæ suburbium hand procul ab urbem possit incendio conflagrare? Resp. affirmando, idque propter dominium eminentis, quod in subditorum bona exercet sibi que arrogat Imperator vel Princeps, l. 6. § l. 14. C. de Oper. publ. & propter obligationis nexum, quo subditi tenentur succurrere utilitatibus publicis, etiam bonis suis. Enim vero an dominis ædium ex ærario vel aliunde per contributionem concivium satisfiat, ratione damni eo intuitu perpassi, magis controversum videri posset. Certe æquiritatis ratio sradet, ut, si salutis publicæ ergo incensum fuerit alicujus ædificium, damnum illud compensetur, volente illud Lege Rhodia de jactu, cujus Legis argumentum Dd. ad similes casus utiliter extenderunt arg. l. 2. ff. ad L. Rhod. de jactu. Brunnem. ad l. 1. d. 1. Struv. in Synt. Jur. Civ. Exerc. 20. tb. 27. Nam quilibet civium quidem obnoxius est, ut promoveat interesse & bonum publicum etiam bonis suis, verum non solus ad id tenetur, sed cum aliis saltem concivibus suis proportionabiliter. Hinc si ad extruendum fortalicium aliquod, adhibeatur unius privati ager aut hortus, vel si ad avertendum incendium cogatur pecunia, Wenn Brandschakung ausgesprochen werden / aut ad avertendum incendium ab ædibus plurimum unius domus destruatür, solent reliqui cives & quorum domus hac ratione conservata sunt, ad contributionem & restitutionem damni adstringi & collectari, ne huius nimium sit præjudicium l. 49. §. 1. ff. ad L. Aqu. Tusch. Tom. 4. pract. Conclus. tit. 1. Conclus. 63. num. 1. & seqq. Farin. Pr. Cr. P. 3. Qu. 66 no. C. 3. n. 144. & seqq. Unde etiam Scabinos Hallenses in casu molendini incensi sequenti tenore respondisse meminimus, Wenn die Mühle der Stadt zum besten und mehrern Schaden abzuwenden in Brand gesteckt / so wäre die Stadt auch den durch Abbrennung der Mühle erlittenen Schaden zu ersetzen schuldig. B. N. W. Limitationem tamen hoc patitur

petitus nonnullis casibus (1.) si quis spatium illud, quo ædes
vicine vel inter se vel ab operibus publicis distare debent, oc-
cupavit, *l. ult. ff. fin. regund. l. 9. § 12. §. 4. C. de ædific. privar.*
quod faciunt illi, qui ad mœnia vel nimis propinquum prope civi-
tatem extruunt ædificium. Quorum domus imminente bello, vel
propter hostium, vel propter incendiolorum metum, publica aucto-
ritate merito destruantur vel comburantur. *Struv. in Dissert. de priv.*
ædific. lib. 68. (2) Si quis ædificium extruxit in suburbio fortalitio
propinquo. Nam qui ibi ædificat, sub tacita demolitionis condi-
tione extruit, quod scilicet, appropinquante hoste iterum destrue-
re veli taliter extructum, ne exinde periculum imminet for-
talitio. Neque etiam aliter, quam sub ejusmodi conditione
permitteretur ædificatio. Quemadmodum itaque civis aliquis,
cujus domus tormentorum hostilium vi solo æquata, aut cujus
ager per opera hostium, durch das approachiren / vel alia ratio-
ne est deterioratus, nullam eo intuitu damni reparationem exi-
gere valet à reliquis suis concivibus, sed illud damnum tanquam
fatale sustinet, re suo domino pereunte; *l. 6. C. de pign. lib. 4. l. 1.*
C. de pos. ita nec is, cujus domus in suburbio fortalitii incendio
combusta, quicquam à reliquis recuperare valet, quia scit vel
scire debet, ejusmodi casibus subjecta esse suburbia fortali-
tiorum.

Que hæcenus de ædificiis & suburbiis dicta, eadem
quoque ad pontones ac pontes propter identitatem rationis
optimo jure extendi valent. Nam & hos ingruente necessita-
te ad prohibendum hostem transitu, incendi, quotidiana docet
experientia, Brücken werden angesteecket um dem Feinde den
Weg zu verwehren. Hinc Ancus Martius famosi istius Subli-
ci Pontis in civitate Romana autor, ex nulla alia ratione torum
ligneum in Tybri extruxit istum pontem (à subleicibus & ma-
gnis trabibus ita dictum) absque clavo ferreo, quam ut belli
temporibus eo facilius adimi posset. *Liv. l. 1. C. 33. Dion. Halicarn.*
L. 3. c. 58. (quamvis postea eundem pontem lapideum fe-
cerit Amilius Lepidus Quæstor, à nomine suo Amilium num-
cupatum, donec tandem ab Antonino Imperatore marmoreus
red-

- redditus. Alexand. ab Alex. *Genial. dier. L. 2. C. 8. p. 64. lit. A. &*
 72 Blondus *L. 1. Roma instaurata.*) Si ergo casus contingeret pontem ad arcendam vim hostilem esse incensum, non solum licitum erit ejusmodi incendium, sed etiam resectio incumbet illis qui sunt de Republica, si scil. pedagia ad omnimodam resectionem haud sufficiant, vid. Brunnem. *ad l. 14. ff. de vacat. & excusar. munerum n. 2.* Peretz. *ad tit. C. de oper. publ. n. 11.*
- 73 Ulterius disquiro, anne licitum sit ædes aut alias res mobiles pestilentis infectas sine vitio incendiarii comburere? Resp.
- 74 privato illud jus nullatenus competere *arg. l. 8. pr. ff. de relig. & sumpt. fun.* Si secus factum fuerit, domino ædium ad compensationem damni atque ad omne interesse, tenebitur incensor. Dec. *Conf. 651.* vid. Reyger. in *Thesaur. voc. pestis.* Alia ratio in Principe vel Magistratu, qui autoritate publica interposita decernere possunt combustionem rerum peste infectarum. Licet enim Princeps jus quæsitum nemini auferre soleat, *arg. l. nec avus. 4. C. de emanc. lib.* Did. Covarruv. *variar. resolut. lib. 5. Burl. Conf. 54.* Ex iusta tamen causa utilitatis publicæ id potest. *arg. l. 3. ff. de Off. Prator.* Dec. *Conf. 287. n. 4.* Rom. *Conf. 310. n. 2.* quorū etiam refero jussum de comburendis ædibus & mobilibus pestilentialibus, *arg. l. 7. §. 4. ff. quod vi aut clam.* add. Herm. Latherus *de cens. l. 1. c. 17. n. 18.* & Ludov. Pegvera *quæst. crim. 8.* præprimis cum ejusmodi res Dominis magis, quam aliis perniciosæ esse soleant. Speidel, *voc. Peste.* & licet hæc ratio deficiat, summum jus tamen exigit, ut fides publicæ privatæ utilitati præferatur *l. 3. §. 15. ff. de Scro Syllan. l. 3. C. de primip. lib. XII. l. un. §. 14. C. de caduc. tollend.* Hinc
- 76 in populo Israelitico receptum legimus, ut si de lepra perspicue constaret, leprosi vestimenta igne consumpta fuerint, domus vero ejusdem intus abradebatur pulvere rasuræ extra civitatem sparsa, deinde novo luto sive cemento illiniebatur domus, quod si vero tum reverteretur lepra, destruebatur domus omnisque materia in lacum impurum extra urbem & mœnia projiciebatur. vid. *Gloss. in c. 60. de papis. dist. 1.* add. Speckhahn. *24. cap. 1. num. 12.*

Unicum adhuc præsentī cap. discutiendum restat. Affertum fuit in præcedentibus numeris, licitum esse in bellis & obsidionibus incendio cogere obsessos. ad deditionem, unde non in congruo hic disquiri posse censeo, annc idem jus vastandi & incendiandi ad ædes sacras quoque semet extendat? Respondet Grot. *de J. B. & P. lib. 3. cap. 5. rb. 2.* Jus Gentium merum non excipere, quæ Diis dicata sunt, juxta illud Pomponii Jurisconsulti: *in l. cum loco ff. de relig. & sumpt. fun.* cum loca capta sunt ab hostibus omnia desinunt sacra esse. Unde & populus mutata voluntate potest ex sacro profanum facere *l. inter stipulantem. §. sacrum l. continuum. §. cum quis ff. de P. O.* adeo ut in ipsa simulachra, quibus Numen aliquod inesse falso creditur, idem liceat. Sic Judæis non solum permissum, sed etiam præceptum legimus, Gentium simulachra abolere *Deut. 7. vers. 5.* & templa aliquot profani cultus à Maccabæis incensa esse refertur *1. Maccab. 5. & 10.* Alia ratio foret, si res quædam sacræ existerent unde nullum hosti immineret periculum, tales enim conservari rerum divinarum reverentia suadet, præprimis inter eos, qui eundem DEUM ex eadem Lege colunt, etiam si forte sententiis quibusdam aut ritibus aut ceremoniis dissideant Grot. *L. 3. cap. 12. rb. 6.* Christianus igitur cum Christiano bello decertans, non adeo piacere faceret, si ab ædibus sacris haud abstineret, nisi forte obsidione cincti oburantur turribus ac templis, dum obsidentes ex illarum selopetia petunt, wenn sie aus den Thürmen Battereyen machen / vel nisi obsidens eo sine saltem incenderet templa, ut ad dedendos se eo magis impelleret obsessos, vel eo animo ac intentione, ut compiores restitueret domus DEO dicandas. Quæ de sacris hætenus dicta, eadem ad religiosa loca extendit Grot. *ib. loc.* ad quem brevitatis studio nosmet remittimus.

POENIS INCENDIARIORUM.

SUMMARIA.

<p>1. Connexio.
 2. Olim licita fuisse incendia.
 3. Bom Faustrecht remissive.
 4. Judicia in Germania constituta.
 5. Hodie via facti cessat in Germania.
 6. Pena contra incendiarios statuta & quidem ultimum supplicium.
 7. De incendiariis conductis.
 8. Capti ex incendiariis non habentur pro captivis belli.
 9. & 10. Non excusat incendiarium jussus superioris.
 11. & 12. Mandatarius punitur, etiamsi parere necessum habeat.
 13. LLus XII. tabb. obtinet pena ignis.
 14. & 15. Varia LLum pena.
 16. Pena ignis iusta est.
 17. Non tamen per modum talionis debetur.
 18. In pena hujus delicti dist. an</p> | <p>in civitate, an extra eam incendium factum.
 19. Item an à vili, utrum boniori persona excusatum.
 20. & 21. Non autem distinguendum inter magnum & parvum damnum causatum.
 22. Applicantur pena ad dictas distinctiones.
 23. 24. 25. Distinctiones illa per Consi. Crim. non abrogata.
 26. Constitutio Crim. est lex nova & generalis.
 27. Interpretanda E. juxta speciales LL Romanas.
 28. In penis uniformibus cessat respectus personarum.
 29. Qui in civitate incendit gravius delinquit.
 30. J. Sax. incendiarius dicitur pena rota.
 31. Incendium J. Sax. ad atrocissima delicta refertur.
 32. Verba J. Sax. civiliter interpretanda.</p> |
|---|--|

INCENDIARIORUM.

35

33. 38. 54. Incendarii famosi du-
rius plectendi quam simplices.
34. Etiam ob attentatum deli-
ctum illi puniuntur.
35. Deseribitur gravitas hujus deli-
cti.
36. Multa alia delicta cum eo con-
currunt.
37. Incendarii famosi aequipa-
rantur latronibus.
39. Carpz. Regula generalis de
comburendis incendiariis.
40. Qua extenditur ad omnes de-
linquentes.
41. 42. Ad omnem locum & omnes
res.
43. It. ad damnum quodlibet.
44. Pana debetur licet ignis sta-
tim extinguitur.
45. Non liberatur damnum repa-
rans.
46. Transactio privatorum non
præjudicat publico.
47. 48. Punendus etiam qui pro-
pria adit incendit.
49. Mandans & mandatarius hic
pari pana tenetur.
50. Mandans tripliciter delinquit.
51. Modo fit talis qui conveniri po-
test.
52. Qui offensus incendit etiam te-
netur.
53. 54. Ampliationes della multo
magis procedunt in incendia-
riis famosis.
55. Qv. An contra incendiarios in-
consueti tormenta excogitanda?
56. Neg.
57. Abstinentum à delictis despe-
rationem causantibus.
58. Exacerbari potest pana incen-
diariorum.
59. De cessatione vel mitigatione
pana.
60. Impunitus est infans.
61. Infantes non habent intelle-
ctum.
62. Infantia proximus excusatur.
63. Pubertati proximis mitigatur
pana.
64. Pubertati proximi possunt ca-
pite puniri.
65. In impuberibus malitia supple-
re potest aetatem.
66. In minorennibus obtinent or-
dinaria pana.
67. Lenitas penarum inducit ad
delinquendum.
68. In criminalibus majorennitas
contingit anno decimo quarto.
69. Senes hic pueri.
70. Solum senium non excusat à
pana.
71. Quinam dicantur senes re-
missi.
72. Furiosi non puniuntur.
73. Ratio.
74. Tempore intervalli delinquens
tenetur.

75. *Furiosus, licet sanus deliquerit, non plectitur.*

76. *Furiosus non sentit se puniri.*

77. *De panis alius remissioe.*

78. *Incendiarium non succedit in fideicommissis.*

- 1 **Q**uoniam poenis contra incendiarios statutis hoc caput desti-
 2 natum est, breviter de iis saltem agemus. Ubi tamen
 3 in antecessum præmonendum duximus, apud Germanos
 4 veteres non adeo prohibitum fuisse, ultore ferro & flamma ini-
 micos prosequi. Tantum enim abest, ut præcis seculis poena
 viz facti fuerit statuta, ut potius optimo jure usum crediderint
 eum, qui jus suum violento modo prosequeretur, nehmlich zu
 den Zeiten/da das Faust-und Kolben-Diebt noch im Schwanz-
 ge gieng. Phil. Comin. lib. 10. de rebus gestis Ludovici XI. in fin.
 Hinc denunciatione triduo ad minimum ante invasionem facta,
 putabant sibi licitum esse, adversarium armis exurgere, & des ipsius
 expugnare, spoliare & incendere, de quo graviter suo ævo con-
 questus Petr. de Andlo lib. 2. c. 16. de Rom. Imp. Successu tem-
 porum autem, cum cultiores esse inciperent Germanorum mo-
 res, barbarus ille procedendi mos ipsis displicere incepit, gravi-
 terque in aliquot Imperii conventibus publicis conquesti legun-
 tur dicti Imperii cives, de nimia illa, quæ Alemanniam misere
 distraheret violentia, usque dum tandem Imperante Maximiliano
 I. Cesare, in Dieta universali Wormatiz anno 1495. unanimi
 totius Senatus suffragio constituta fuerunt judicia, & Lex Fri-
 derici de incendiariis & violatoribus pacis publicæ iterum revo-
 cata & confirmata, atque ex veteri illo bellandi more crimen
 publicum est factum, gravissimaque isti delicto poena statuta.
 vid. *Recess. Imper. de Anno 1495. verb.* Also/ daß von Zeit die-
 ser Verkündigung/ niemand von was Wesen/ Würden
 oder Stand er sey/ den andern befehden/ bekriegen/ berau-
 ben/ fahen/ überziehen oder b. lagern soll/ auch durch sich selbst
 oder niemand anders von seinentwegen nicht dienen/ noch
 auf einem Stadt/ Schloß/ Marck/ Befestigung/ Dörffer/
 Hoff oder Weiler absteigen/ oder ohne des andern Willen
 mit

mit gewaltiger That freventlich einnehmen oder gefährlichen mit Brand oder in andere Wege dermassen beschädigen soll etc. Et paulo post: Die sollen mit der That von Reichs zusamment andern Vönnen in unserer und des Reiches Acht ges fallen seyn/ die wir auch in unsere und des H. Reichs Acht erklären und erkennen/ also daß ihr Leib und Gut allerwärts glichen erlaubet/ und niemand daran freveln oder handeln soll oder mag. add. *Ord. Cam. p. 2. T. 9. & Gail. de pace publ.*

Unde apparet quod inter Germanos omnis vis facti exu-
lato debeat, conf. *art. 13. cap. Josephi.* dum prater severissimas contra incendiarios Jure Romano statutas poenas (de quibus vid. *l. 1. §. C. ad L. Jul. de vi publ.*) etiam in Legibus Imperii poena Bani ipsis est decreta, Conf. *Rec. Imp. de An. 1500. Augu-
stus, de An. 1521. Wormatia Sc. habitus & Carpoz. in Pr. Crim. p. 1. qn. 37. per tot.* Alibi poena ultimi supplicii dictatur incendiarii, que etiam obtinet contra eos, qui publica autoritate emissi tanquam incendiarii, pretio ad id conducti, ut ferro ac flamma miseriam inferant indigenis hostilis territorii. Talis hactenus à Turcis in Hungariam, à Gallis vero in Germaniam immisso passimprehendimus, notique satis sunt hoc ævo ipsorum du-
tores la Brosse, Melac & alii, ex quorum consortio si qui capiuntur, non habentur pro captivis belli, sed pro delinquentibus, pro criminosis & poenam capitalem promeritis, quam etiam teste experientia sentiunt.

De eo tamen disputari posset, an non excuset ejusmodi homines jussus superioris? Videtur quidem dicendum quod sic, quoniam qui parere necessum habet, caret non solum dolo, *l. 176. §. 1. ff. de R. J.* sed etiam liber est ab omni culpa, *l. 169. §. 404. tit.* Verum hoc non obstante contrarium tamen verius est, 20 quoniam actus, quem in casu proposito injungit superior, nimirum incensio bonorum innocentis, est intrinsece malus sive contra jus naturæ vel gentium, & sic exequens non potest non in malo sibi existere, dum vel aucupandæ gratiæ ergo, vel ad augendam fortunam suam, turpi promptitudine blandiens tyranno, serviliter expedit actum Legibus interdictum, cum ta-

- men sciat vel scire debeat, DEO magis obediendum esse, quam imperio Iniqui rerum Moderatoris. vid. Molin. *de J. & J. Tom. 4. tr. 3. disp. 3. & T. 3. tr. 2. disp. 363.* Hinc Regula in contrarium allegata ita limitanda: quod is, cui parendi gloria relicta, immunis sit à pœna in levioribus vel extrinsece saltem malis, non in gravioribus delictis ac contra jus naturale tendentibus. Nam sicuti potestas privata semper subordinata esse debet publicæ, ita publica cedat oportet divinæ. Mandatarius itaque hic gravi supplicio afficiendus (in atrocioribus scil.) non obstante, quod parere necessum habuerit. *L. 3. §. item cuius: l. nihil est ff. ad L. Cornel. de Sicar. L. 6. C. de his quib. ut indign.*
- 13 Sed ut ad ipsum pœnæ genus tandem deveniamus: Notissimum est à primis Legum Romanorum incunabulis, jam tum pœnam ignis obtinuisse contra dolosos incendiarios, quia Legibus XII. Tabb. eadem dudum invaluerat, his verbis: *Qui aedes acervumque frumenti ad aedes postum dolo malo fecerit incendit, vinculus, verberatus, igni necatur.* vid. Jac. Goshoff. *in XII. tabb. frugm. tab. 7.* postea eadem pœna in aliis Legibus repetita vid. *l. qui aedes. 9. ff. de incend. ruin. & naufrag. L. Saccularii ff. de extrordin. crim. l. 10. ff. ad L. Corn. de Sicar. l. 28. §. incendiarii ff. de pœn.* Vel etiam novæ pœnæ substituta deprehenduntur, uti dilaceratio bestiarum, decollatio, furca, condemnatio in metallum, deportatio &c. *gl. in l. data opera. C. qui accus. non poss. l. fin. ff. de incend. ruin. naufr.*
- 18 Et quidem, quantum ad pœnam ignis, non inconveniens est isti delicto pœna, ut scil. igni pereat, qui aliena igne consumpsit. Cujac. *ad l. ii. C. de his qui accus. non poss.* Existimamus quidem alii inter quos etiam Wesenbec. quasi Jure talionis dictetur vivi comburium incendiario, verum hoc non est, quia talio similitudinem requirit inter objectum delicti & inter subiectum pœnæ, id quod hic deficit. Nam talio quidem foret, si ei qui alienas aedes incendit, suæ iterum incendantur, non ut ipse consumatur incendio, cum alias illud absurdum inde sequeretur, quod qui alterius bestiam percussit ferro, dici posset talionem fecisse, si iterum ferro percuciat, quod absque insigni talionis

telionis abusu haud fieret. Illust. de Jena *de incend. dolos. Capite*
III. c. 21. n. 10.

In ipsa autem poena infligenda probe distinguendum (1) 18
 in intra oppidum excitatum fuerit incendium ac inter conti-
 gna aedificia, utrum vero ruri & in domibus sive horreis solita-
 riis, quam distinctionem fundamus. in *l. ult. ff. de incend. ruin.*
verb. incendium in civitate l. 28. ff. de pen. verb. qui vero causam
aut villam &c. Cujac. *Obs. lib. 21. c. 20. (2.)* an delinquens sit vi- 19
 lis persona atque ex facie plebis, utrum vero egregius sit aut in
 dignitate constitutus, quæ diversitas multum facit ad variandam
 poenam, arg. *l. 12. ff. de incend. ruin. uaufr. l. 3. §. 5 ff. ad L. Corn.*
de Sicar. Addunt quidem nonnulli tertiam distinctionem. Ni- 20
 mirum inspicendum quoque esset, utrum magnum sit, quod ex-
 citatum est incendium, an parvum. Berlich. *P. 4. Cont. 24. n. 21.*
& segg. Verum quoniam istius distinctionis nullum vestigium 21
 apparet in Legibus Romanis, & notum satis est, etiam solum co-
 narum vivicremio puniri (juxta dicenda inferius) multo magis
 ergo mereri istam poenam, qui actu jam tum incendit, licet mo-
 dicum saltem damnum dederit, ideo inquam distinctionem il-
 lam nostram haud facimus, & duas priores solummodo reti-
 nemus, ratione poenæ ita statuentes: Incendium aut in civitate 22
 causatum, aut extra eam. Priori casu si damnum datum à per-
 sona astitori, deporratio obtinet *l. ult. ff. de incend. l. 3. §. 5. ff. ad*
L. Corn. de Sicar. l. 10. eod. tit. à persona honestiori gladius *ad*
LL. si ab humiliori, dilaniatio bestiarum sibi locum vendicabit,
 aut ignis; *l. 28. §. 12. ff. de pen. l. 9. ff. de incend.* Posteriori
 casu, si extra urbem simile delictum commissum, poena arbitra-
 ria, pro diversitate tamen personæ delinquentis ac damni dati
 varia, deciditur *per all. text.*

De eo saltem disquiritur: An non hæc distinctionibus 23
 derogatum sit, per generalem Constitutionis Criminalis disposi-
 tionem, dum Carolus V. Imperat. in *art. 125. d. Conf.* generali-
 ter avertit, incendiariis dolosos poena ignis afficiendos, verbis
 Germanico idiomate ita sonantibus: Item/ die bößhaffigen
 übertvündenen Breimer sollen mit dem Feuer vom Leben zum
 Tode

- 40
 24 **T**ode gerichtet werden? Respondemus: Multos quidem esse in ea sententia, quasi Imperator per illam verborum generalitatem, omnes distinctiones supra laudatas voluerit sublatas, vid. Zieritz & Matth. Stephan. *ad d. art. 125. Const. Crimin. in fin.*
- 25 Verum si penitus inspicimus negotium, contrarium non veritati solum, sed & æquitati magis convenire deprehendemus.
- 26 Sanctio quippe Carolina ad novas Leges pertinet, quarum natura hæc est, ut veterum jurium dispositionem per solam generalitatem non tollant, hinc quod specialiter lege nova non est expressum, illud veterum Constitutionum Legumque regulis manet obnoxium. *l. 33. §. ult. C. de appellat.* quod enim abrogatum non est, quare stare prohibeatur? *l. 27. C. de Testam.*
- 27 Unde sequitur generalem Nemesis Carolinæ dispositionem, juxta specialis Juris Cæsarei distinctiones esse interpretandam, cum alias neglecto respectu personarum, si pœnæ juxta nudam proportionem Arithmeticam infligerentur, magna exinde oriunda esset inæqualitas, si scil. nobilis, in quo tamen major sensus pœnarum est, æque duriter plecti deberet, quam rusticus, aut plebejus, vel servus, qui præter vitam nihil habet quod amittat, & sic solo metu mortis in officio contineri potest, cum ex adverso in dignitate constitutus alia habet, quæ perdat & quorum beneficio in virtutis & recti tramite valeat conservari, uti sunt
- 28 bona, fama, honor, &c. Non obstat, quod in pœnis uti vocantur uniformibus, omnis respectus personarum exculet, nam hoc dubium petitionem principii involveret, quoniam in eo cardo questionis vertitur, an scil. per Const. Carol. uniformis pœna indigitata fuerit, cum tamen Jure Romano eadem admodum difformis & varia fuerit, pro diversitate personarum. Nos vero ex data supra ratione æquitatis jam tum adstruximus, vix præsumendum esse, quod Carolus V. per generalem suam dispositionem, distinctiones antea enumeratas, æquitati naturalis ionixas, voluerit abrogatas, præcipuis cum negari nequeat, eum
- 29 qui in civitate famosum excitat incendium, multis innocentibus nihilque mali de delinquente promeritis ipsique publico nocivum, longe improbiorem esse, quam eum, qui casam ali-
- quam

INCENDIARIORUM.

44

gram inimici sui saltem incendit damnumque unius tantum incendit. Jam vero in levioribus causis proniores ad lenitatem judices esse debent, in gravioribus poenis severitatem legum cum aliquo temperamento benignitatis subsequi l. ii. ff. de pan.

In Saxonia quidem loco ignis dicitur incendiariis poena 30 tota. vid. Land. R. l. 2. art. 17. ibi: Alle Mörder und die den Pfand beraubend oder Mühlen/oder Kirchen und Kirchhöfer oder Vorräther und Mord-Brenner/ die ihres Herrn Botschaft werden zu ihren frommen oder eines andern wegen die soll man alle Radebrechen. In eo tamen convenit juxta Saxonicum cum Jure Civili; quod crimen incendii inter atrocissima referat delicta; duroque mortis genere illud plectat. Item quod non indifferenter cuilibet incensiori aequae dure poenam infligit, sed pro circumstantiarum & personarum diversitate leviores, sc. decapitationem, in seqq. d. §. verbis. Die einen Mann schlagen/oder sehden/oder berauben/oder brennen sonder Mord-Brand/ den soll man alle die Häupter abschlagen. Augustus tamen Elector Saxon. in Novell. Const. p. 4. Constit. 17. approbavit & confirmavit poenam ignis Jure Civili & Carolino statutam. Andr. Rauchbar. Quäst. J. Civ. p. 2. n. 7. Quamvis generalis ista verba, für Mord-Brennern zu achten und mit dem Feuer gestraffet werden möchten, ad iustas verborum Constituit. Crimini Caroli V. civiliter interpretanda putamus, ita ut datas supra distinctiones istidem adhibendas optineatur. vid. Theodoric. in Colleg. Crim. Disp. 7. tb. 2. lit. D.

Ex dictis satis elucescit, omnes quidem incendiarios pro 33 reata sustinere poenam ignis, eos tamen qui famosi vocantur interdum durius plecti, quam simplices. Famosi enim sine ullo discrimine damni secuti, ob perfectum aequae ac attentatum delictum, si scilicet ad actum proximum pervenerint igne cremari, si vero ad nullum actum proximum processerint, sed in simplicibus conductionis ac diffidationis terminis perstiterint, gladio ferri jubentur. in Const. Elect. Saxon. 14. & Const. 17. d. 2. art. 4. Idque non solum ob gravitatem (ut ex Damhoud. in-

F

fin

fit. Theod. c. l.) dolosi hujus incendii per se, tum respectu com-
 munitatis societatis, ad quam plane subvertendam bonis depen-
 ditis cumprimis directum est, tum respectu privatorum homi-
 num, quorum saepe numero ingens multitudo ad extremam
 immerito redigitur paupertatem, tum denique respectu finis,
 qui non ut in aliis delictis vel commodum vel voluptatem ali-
 quam expectat, tendens ad multorum interitum ex mera invi-
 dia & nocendi libidine; sed etiam ob alia plura, quae ibidem
 concurrunt atrocia scelera: veluti assassinium, homicidium,
 diffidatio, quae pax publicae communitatis laeditur & interdum
 etiam depravatio, quae singula delicta solitarie considerata,
 per se gravissimas mortis poenas promerentur. Insuper ejus-
 modi incendiarii non male dolosis aequiparari possunt latroni-
 bus. Quemadmodum enim de his dicitur, quod homines
 non solum in bonis, sed etiam in personis affligant. c. *suspi-*
pimus. x. de homicid. Can. cum homo. cap. 23. quest. 5. item
 quod per horum mortem multorum salus & incolumitas pro-
 curetur l. *provinciarum. C. de feriis.* & per consequens iura hos
 majori odio & supplicio prosequuntur, quam simplices latro-
 nes; *auth. de novo. C. de serv. fugitiv. l. 28. §. 15. de pen.* Ita
 quoque omnia illa famosis incendiariis optime applicari valent,
 ut proinde & ipsi famosorum latronum exemplo, graviori ani-
 madversione veniant coercendi. Simples è contrario incen-
 diarii svidentibus id circumstantiis, gladio puniri possent,
 quamvis Carpzov. in *Prax. Crim. pag. 1. qu. 38. num. 15.* gene-
 ralem ponat regulam consuetudine suffultam, quae incendiarios
 cremandos esse asserit, idemque extendit (1) ad omnis gene-
 ris incendiarios, cujuscunque conditionis vel status existant.
 Tiber. Decian. *Conf. 57. num. 12. vers. quis enim omne dicit. l. 1.*
 sive sint masculi, sive foeminae. Modest. Pistor. *Conf. 6. num. 13.*
 l. 1. Nam foeminis quidem ob sexus fragilitatem in multis ju-
 ris articulis succurrunt leges, in poenis tamen ordinariis infli-
 gendis atque in delictis contra jus naturae perpetratis, nullo
 privilegio gaudent. Farin. *pag. 3 oper. 2. qu. 98. num. 1.*
 Sfortz. Oddus *de restitut. in integr. pag. 1. quest. 10. art. 5.* sive
 mobil

nobiles sint, siue ignobiles. Dan. Möller. *L. 4. Semestr. 31. Andr. Rauchb. d. qu. 10. n. 7. in fin.* (2.) Ad incendium quovis in loco perpetratum, siue in civitate, siue extra eam, quia in hoc delicto non tam ad quantitatem, quam ad qualitatem delicti respiciendum. Carpov. *cit. l. num. 30.* unde porro inferit, eandem poenam obtinere, siue ædificium ad habitationem, siue ad usus rusticos destinatum v. g. Fœnile, eine Heuscheune / aut Torcular eine Weinpresse / vel aliz res v. g. ligna aut frumenta fuerint incensi, in quo puncto tamen dissentit Berlich. *c. l. num. 43.* qui tali casu, si vel meta fœni, vel pali lupulorum, vel æceris ligni fuerit incensus, extraordinariam poenam dictatam perhibet à prudentibus. (3.) ad damnum quodlibet per incendium causatum, siue illud magnum sit siue parvum, eodem modo sicut in latrocinio ad augendam vel minuendam poenam, non tam respicitur ad quantitatem rerum ablatarum, quam ad intentionem nefandam atque ad detestabile delinquentis factum. Hinc eandem poenam, juxta assertum Carpz. merebitur ille, qui incendium excitavit, licet ignis eodem momento quo incere cepit, iterum extinctus fuerit. Nec quicquam faciet, si reus ad effugiendam poenam ordinariam restituere damnum illatum paratus sit. Cum in genere verum sit, quod transactio vel remissio à delinquente facta, nihil vindictæ publicæ derogare valeat. *l. 2. C. ver inter alios alla. Gædd. ad l. 13. f. de P. S. n. 13.* De eo saltem questio formari posset, si eandem poenam incurrat, qui proprias suas incendit ædes? videtur statuendum quod non, quia quilibet rerum suarum libere moderator ac arbiter. Hoc tamen non obstante, quia alias ad palliandam iniquitatem suam & ad evitandam poenam ordinariam, malevoli incensores possent initium incendii à propriis ædibus facere, sique hac ratione poenæ semet subducere, quod tamen non ferendum, præmissis si appareat, aliquem eo malitiæ processisse, ut etiam cum proprio suo detrimento aliis nocere velit, ubi tenebitur, licet ignis non ulterius processerit, sed solas tantum incendiarii ædes absumpserit. Præjudicia tam in rem recenset Carpov. *c. l. num. 47.* (4.) Ad mandantes

sive conductores quoniam hic versamur in materia delictorum, ubi mandans & mandatarius, conductor atque locator pari poena tenentur. Tiber. Decian. in *Tr. crim. lib. 9. cap. 37. num. 1.* & quod quis per alium facit, id ipse fecisse putatur *et 27. d. R. J. in oro. l. 3. l. 5. ff. ad L. Corn. de Sicar. l. 6. c. de hi quibus sunt indign. l. 5. C. de accusat. l. 37. ff. ad L. Aquil.* Imo mandans tripliciter quasi delinquit, scilicet in se, in mandatarium, & in eum, cui nocet per iniectionem, Corpoll. *Conf. 34. num. 48. Mascard. de probat. l. 2. Concl. 1012. num. 1. Jul. Clar. in prout. §. fin. qu. 90. num. 1.* Oportet autem ut mandans vel conductor, de quo hic agimus, talis existat, qui actione pulsari valet, alias enim frustra de poena disquisitio institueretur, nasci tamen inde posset causa belli, si Princeps vel Rex alterius possessiones incendi juberet, de quo ex parte in antecedentibus actum. (3)

52 Ad eos incendiarios, qui ab aliis offensi vindictæ animo incendunt. Licet enim ignoscendum sit ei, qui se voluit ulcisci provocatus, illud tamen procedit saltem in crimine homicidii ubi invasus cum internecione alterius semet descendere valet, non in aliis delictis v. g. in atrocissimo incendii delicto, utpote quod offensioni præcedenti nullatenus respondet.

53 Ampliationes modo enumeratas ideo adducere placuit, quoniam si in genere in omnibus ac in simplicibus quoque incendiariis istam poenam approbavit consuetudo, eandem quoque multo magis approbare tenebitur in famosis incendiariis.

54 Quemadmodum enim hos gravius delinquere, statuit Corpuzov. *cir. l. num. 50.* ita quoque graviori poena eos dignos esse admittere debet. Eaque occasione queri posset, an non contra incendiarios in maxima copia emissos, uti liceat inhumanissimis cruciatibus & suppliciis crudelissimis? Sane, si frequentiam delicti hujus hoc ævo admodum usitati, si malitiam feritatemque hominum isti crimini studentium damnaque & miseras innumeris iisque innocentibus Germaniæ civibus causatas perpendimus, non adeo iniquum judicari posset, si præter acerbissima bucusque adhibita cruciatuum genera, nova excogitantur tormenta ad deterrendos malevolos & pessimos homi-

nes

nes à delicto, à quo ipsos nec virtutis amor, nec conscientia
 redi repellit. Vincit tamen has rationes Christianorum pie- 56
 tas, qui corpora delinquentium ita punire solent, ne animas
 simul perdant. Hinc abstinere ab illis suppliciorum generibus,
 quæ pedereotum & lenta morte exanimant facinorosos, & quæ
 ad desperationem quasi inducunt plectendos, ut in consorti-
 um dolorum vocent malignum spiritum. Talia supplicia com- 57
 munitè sunt das Vermauren/ das Zergliedern/ das Eie-
 den in Oel/ das Spießen/ & si quæ sunt alia ultra humanum
 modum torquentis noxia, quæ proinde contra incendiarios
 dolosos adhibere iniquum putaremus, quamvis ob atrocitatem 58
 criminis, communem formam in procedendo, iudicando sive
 puniendo transgredi possit iudex, exacerbata paulisper poena
 ordinaria. Conf. Jul. Clot. l. 5. §. 1. Moller. lib. 3. semestr. 17.
 Corpz. p. 3. qu. 102. pr. crim.

Restat ut de cessante vel mitiganda poena incendiario- 59
 rum agamus. Nullum enim ferme delictum existit, quod li-
 cet ordinariam poenam in LL. statutam habeat, non interdum
 locum faciat vindicationi extraordinariæ, idque pro diversitate
 circumstantiarum de delinquentium. Inter incendiarios au-
 tem (1.) impunis est infans, qui nondum fari novit & 60
 nondum attingit annum ætatis septimum l. 18. C. de Jur. delib.
 l. 1. pr. ff. de V. O. Nam deficit in ipso deliberatio, consili-
 um, proceßus & dolus, sine quibus tamen delictum perpe-
 trari haud potest. Ac licet ex aliquibus infantum actibus ipsis
 prudentiam aliquam & intellectum adstruere nonnulli velint, 61
 illorum tamen argumenta vanti ponderis haud sunt, ut ob in-
 cendium eos tanquam incendiarios plectendos statuamus, add.
 Farin. pr. crim. pag. 3. qu. 92. num. 47. & seqq. (2.) Infantis 62
 proximus, quam ætatem in masculis ad decimum, in foeminis
 ad nonum annum se extendere, tradit Farin. l. 1. Ille enim,
 ob immaturum adhuc quo pollet iudicium, nec delicti capax
 est, nec culpæ, ergo nec poenæ reus esse valebit. Unde eti-
 am in atrocissimis usu fori regul. impunitatem ejusmodi perso-
 nis decerni, auctor est Matth. Coler. p. 1. D. 102. add. Menoch.

de A. J. *2. lib. 2. qu. 57. n. 12.* ubi circa hoc punctum arbitrio iudicis locum esse alicui.

- 63 Mitigari solet poena incendiariis impuberibus pubertati proximis. Nam licet ipsi saepe numero doli capaces deprehendantur *arg. l. iii. ff. de R. J. & per consequens dolosum committere valeant incendium*, cum tamen lubricum adhuc sit ipsorum iudicium ac ratio infirmior, mitius cum ipsis procedere solent LL. i. e. non impunitatem concedunt, *arg. l. 7. C. de pun. l. 23. ff. de furt.* sed loco ordinariae eos arbitrarie ac extraordinariae poenae supponunt, *arg. art. 164. Constit. Crim. add. Lande Sax. cap. 2. art. 65. & 161.* quae poena arbitraria sicuti aliqui volunt non semper denorat fustigationem, excludens
- 64 capitale. Nam ob supinam iniquitatem etiam poenam mortis dictatam esse pubertati proximis annumque decimum quatum ingressis, probatur *l. 14. ff. SCto Sylano.* & in specie incendiarios impuberes ad poenam gladii & concremationem cadaverum condemnatos esse, pluribus praedictis testatur Carpov. *part. 1. qu. 39. n. 18. & seqq.* & Brunemann. *Cens. 4. Dec. 2.* Ubi calum refert, de puella 13. annorum, quae septies ignem supposuerat aedibus molitoris, usque dum tandem molendinum conflagravit, cui puellae ibidem poena gladii dictata legitur cadavere postea comburendo, reservato tamen Magi-
- 65 stratu iure aggratiandi, Nam interdum in impuberibus malitia supplet aetatem, & poena capitali ipsos reddit dignos, imo modo supplicii saltem aliquam relinquens moderationem. Ac licet impubertas pro innocentia faciat praesumptionem *arg. l. 47. §. 1. ff. de hered. instituend. l. 10. ff. de presumpt.* ista praesumptio tamen saltem juris est ac contrarii probatione excluditur. *l. 57. ff. de J. dot. l. fin. pr. ff. quod met. caus. l. 25. ff. de*
- 66 *probat.* Eandem mitigationem poenae obtinere volunt aliqui in puberibus sive minorennibus. Farin. *pag. 3. quast. 92.* Verum hoc non admittendum putamus, sed eos qui pubertatis annos impleverunt, ordinariis poenis, praesertim in atrocioribus
- 67 *subjacere, existimamus. Idque ideo ne lenitas poenarum nimium*

minium extendatur, invitans ad delinquendum facinorosos. Nam puberes maturiori iudicio & dolo peccare censentur, *l. fin. C. de bis qui ven. et. impetr.* & in delictis majorennitas ante ætatis 14. tam in masculis quam in fœminis contrigit. Magnif. Do. Stryck. *in not. ad Inst. pr. l. quib. mod. tut. fin.* ut sic ob solam minorennitatem à pœna ordinaria regulariter non excusetur delinquens. Sicuti enim ætas pro impubere ad pœnam extraordinariam, ita pubertas contra reum ad ordinariam præsumit, nisi in utroque casu probetur contrarium, sc. in impubere malitiam supplere ætatem, ubi ordinaria obtineret pœna, & vice versa, puberem nondum esse maturioris iudicii, ubi pœna extraordinaria locum sibi vendicaret.

De senibus communiter in proverbio dicitur, eos esse bis pueros, unde inferri posset, eos tanquam pueros immunes esse à pœna incendiariorum. Gometz, *Tom. 3. variar. resolut.* Tiraquell. *de pan. temperand. cap. 8. num. 6. & 7.* Sed vero, quoniam experientia testatur, multos senes dari, qui in profecta jam tunc ætate longe vegetiores existunt, tam quoad dona corporis, quam quoad dona animi, quam juvenes in ipso ætatis flore, ideo solus annorum numerus à pœna incendiariorum vitæ excusabit senem, nisi insimul docuerit se sufficienti rationis usum propter annorum multitudinem excludi & sic magis se ex impotentia & sævitate senili, quam ex constanti & deliberato proposito deliquisse; qua in re quantum tribuendum sit arbitrio iudicis, nemo non videt & probat illud pluribus. Menoch. *lib. 2. c. 38. de Arb. J. Quæst.* Quinam sibi senes vocantur de eo vid. Bachov. *ad §. 5. Inst. de Excus. tut. Paris. vol. 2. Conf. 29. n. 38.*

Mente captos, furiosos, fatuos, atque Melancholicos, quod strijct, illis modo revera tales sint, & modo ad palliandam pravitatem suam se stultos haud fingant, ab omni pœna immunes pronunciantur, id quod non solum experientia testatur, sed etiam sana suadet ratio. Tales quippe cum sensu bruto

bruto ferantur in delicta l. 5. ff. de L. Aquil. fati infelicitate excusantur. *Ordin. Crim. art. 179. l. 12. ff. ad L. Cornel. de Sicut. l. 14. ff. de Offic. Præsid. l. 9. §. 1. ff. ad L. Pomp. de parricid. l. 7. §. 3. ff. ad L. Jul. Maj. l. un. C. si quis Imper. maled. add. Bertrand. Conf. 48 l. 1. pag. 2.* Quodii autem furiosus dilucida habeat intervalla, ac tempore intervalli incendiarium egisset, dum non in specie inumbrata quietis fuit, ordinaria ipsum poena
 75 manet. *Farin. pag. 3. qu. 94. n. 13.* Si vero post intervallum iterum in morbum incidat, vel si ante furorem delinquens furor postea corripiatur, poenam delicti in morbo illo constitutus
 96 haud luit. *l. 14. ff. de Off. præsid.* Nam qui plectitur ita puniendus, ut sentiat se feriri, id quod de furioso prædicari nequit, utpote qui nullum poenæ sensum habet. *Anton. Matth. de Crim. prolegom. c. 4. Theod. Petreus Concil. Crim. 223. Sieph. Forca-*
 77 *cul. in Neciom. jur. Dial. 33. num. 3. & 4.* Plura de incendiariis poenis haud addo, quoniam Dd. rerum criminalium fuisse satis de iis egerunt, ad quos brevitatis studio nos remitti-
 78 mus, *conf. Huanii Colleg. Crim. Disp. 13. sb. 8. Job. Bapt. Bajard. ad Jul. Clar. Jac. de Bello visu in præd. crim. Hippol. Bonascoll. Quæst. Crim. Joh. Diemmayr aphorism. jur. de crimin. eorumque pen. Hieron. de Federicis Resol. Crim. Lud. Gilhaus. arb. jud. crimin. Marii Giurbæ Decis. Crim. Petr. Heiden Concluf. Crim. Co-*
 79 *ronidis loco adhuc notamus, non inepte ad poenas incendiariis referri, quod in fideicommissis haud succedant. Vid. Knipschild. de Fideicommiss. c. 8. num. 464.* Filius tamen ob id quod incendiarius sit vel diffidator exheredari non poterit, etiamsi minatus fuerit patri, Et wolle dem Vater einen rothen Hahn auf das Haus setzen. Causæ enim exheredationum, quæ
 in *Nov. 115.* exprimuntur, stricte sunt interpretandæ, neque ob alias causas, licet majores existant, licite procedit exheredatio, quis
 verbis exclusivis utitur Imperator in *all. Nov. conf. Zoncl. ad ff. de lib. & posthum. hered. instis. vel exhered. n. 13.*

OFFICIO MAGISTRATUS CIRCA INCENDIARIOS ET INCEN- DIA AB IIS CAUSATA,

SUMMARIA.

1. *Multis hominibus purgan-*
da provincia.
2. *Fontium ad subsidios Marchie*
contra incendiarios.
3. *Magna praecautio contra in-*
cediarios opus.
4. *Roma Magistratus tertii con-*
tra incendiarios constituti.
5. *Ediles & Tribuni.*
6. *Græcorum Aganoni.*
7. *Triumviri Capites.*
8. *Quinquaginta Cu-Tyberes.*
9. *Curia Imperatoris circa incen-*
diarios.
10. *Tribuni & Praefectus vigilum*
instituti.
11. *Praefecti vigili officium.*
12. *Quid per hanc & solabm*
intelligatur, aliav instrumentu-
ra tempore incendiis haberi
solent.
13. *Hodie Praefecti vigiliam non*
sunt in usu.
14. *Lo-o vigilum sunt die & tunc*
denblayer &c.
15. *Examina ad investigandos*
incendiarios instituta.
16. *Muneri Magistratum in-*
cumbit Feuer-Ordnungen
zu machen.
17. *Comperit illud ius non solum*
Civitatibus Liberis,
18. *Sed etiam Municipalibus.*
19. *Civitates Imperiales gaudens*
Jure Superioritatis terribi-
relati.
20. *Civitates provinciales non pos-*
sunt LL. condere.
21. *Reverentiam Statuum.*
22. *Exceptio est in demen Amtes*
Erde ten.
23. *Cura hominum vana sine divi-*
na assistentia.
24. *Magistratum curare debet, ut*
Sabbatum sanctificetur.
25. *Transgressores Sabbathi Deus*
igni puni.
26. *Nundina non recte institu-*
tur die Feste,
27. *Us-*

27. Usque ad 32. Edictum Electo-
rale de Sanctificatione Sab-
bathi.
33. Edificiorum ordo admodum
utile contra incendia.
34. Insularum usus.
35. Materia quamvis adibus ad-
hibenda.
36. Nimia altitudo adium prohi-
benda.
37. Contra utilitatem publicam
non valet conventio privato-
rum, de aliis edificando.
38. Aquarum cura incumbit Ma-
gistratui.
39. Qui ordinas die Brunnens-
Herren.
40. Instrumenta arcendis incendi-
is, tam in publico quam in pri-
vatis adibus habenda.
41. Adhibendi extinguendis in-
cendiis opifices periti.
42. Abigenda inutilis turba ab
incendiis.
43. Depositum miserabile resti-
tuendum, & si negetur, in du-
plum.
44. Officium Magistratus dam-
ni incendio.
45. Singuli singulis muneribus
præficiendi.
46. An cives teneantur concurre-
re ad campanarum sonum? Aff.
47. Idque senore Juramenti des
Wärger Eydes.
48. Negligentes parvis, diligenter
premiis afficiendi.
49. Post incendium extinctum vi-
gilie disponenda.
50. Vigiliis istis nemo civium se
subtrahere valet.
51. Nobiles cogere possunt rusti-
cos ad excubias.
52. Non obstat, quod Nobiles juri ter-
ritorii non habeant.
53. Excipiendi enim sunt casus ne-
cessarii.
54. Post incendium succurrendum
miseris.
55. Vel immunizationibus.
56. Vel largitionibus.
57. Vel contributione concilium.
58. Utile est Statutum de contri-
butione damni.
59. Interdum cessat contribu-
tio.
60. Destructione ades quoque com-
pensanda.
61. Modo destructio iusta mensa-
ra.
62. Aliud in demolitione teme-
raria, ubi allioni L. Aquila
locus.
63. An licitum sit Severi verspre-
chen.
64. Neg.
65. Non licitum est uti incan-
tationibus contra fugitivos.

66. Nec contra torquendos.

67. Non obstat L. 4. C. de Ma-
lof. & Mathem.68. Diſſa lex 4. explicatur ini-
denter.

Cum Magistratum officia magnam partem hoc ipſo ab-
ſolvatur, ut malis hominibus purgent provincias, jux-
ta L. Congruit 13. ff. de Off. Praſid. praprimis quoque co-
allaborare debent, ut non ſolum incendiarios ſamosos, ſi qui
in Republ. deprehendantur, ſeveris coërceant poenis, ſed etiam
namque impendant curam, ne qui incenſores civitates ſibi con-
cedendis intrent, inſubique damnoſum publico ac privatis ex-
citeat incendium. Hoc enim vult ſerium illud per univerſam
Marchiam noſtram evulgatum mandatum & monitum his ver-
bis conceptum: Nachdem von verſchiedenen Orten die gewiſſe
ſe Nachricht eingelauffen / daß die gemeine Feinde des Baſer-
landes wider daſſelbe / unter andern unerhörten Graufamkei-
ten und unchriſtlichen Verfahrungen / auch verſchiedene Morde
Brenner ausgeſandt / welche bereits an vielen Orten / und in
ſonderheit in der Königl. böhm. Reſidenz Stadt
Prage mit Feuer & einlegen unerſtlichen Schaden gethan /
und viel hundert Häuser in die Aſche gelegt: Als wird hier
mit männiglich erinnert und gewarnt / auf ſein Hausgrund was
vor Leute bey ihm ein und ausgehen / fleißige und ſorgfältige
Achtung zu geben / und Abends und Morgens aller Orten
und abſonderlich in Scheunen und Ställen genau zu viſitiren /
ob etwa einige Luntzen / Schwefel / Pechkränze oder dergleichen
ſiecht anhängende Materien dapein geworffen ſeyn möchten / da-
mit ſo viel möglich Unglück verhütet / und Schaden abgewandt
werden möge. So wird auch männiglich erinnert / auf die et-
wa herum vagirende unbekante Leute ſowohl an den Thoren /
als ſonſten gute Acht zu haben / ob etwa dergleichen Morde
Brenner ertappet und zur Haſt gebracht werden könnten / wie ſie
ſich dann in allerhand Kleidung verſtellen / und bald als Cavalier
als bald als Bürger und Bauer bald aber als gefangene Ungar-
er / als Slaven und Väter herum gehen ſollen.

CAP. IV. DE OFFICIO MAGISTR.

3 Ex quo apparet, quod contra ejusmodi fraudes & ma-
 chinationes magna præcautione & cura tam singulorum, quam
 4 præprimis Magistratum opus sit. Docet nos illud suo ex-
 emplo Roma, quæ à primis statim Reip. suæ incunabulis non
 solum certos habuit Magistratus, sed etiam privatas familias,
 5 quibus sollicitudo incendiiorum demandata fuit. Et primo
 quidem munus illud incubuit Edilibus, Tribunis plebis quoque
 intervenientibus, per *l. 1. ff. de Off. præf. vigil. l. 2. ff. de Orig. Jur.*
 6 *§. 21.* Quorum illi Græcorum Agaræonidis non adeo abumi-
 nes fuisse, quos refert *Cal. Rhod. g. & Simbo.* Proximior ta-
 7 men erat, quæ eatepèstate Triumviro tangebat cura: Dice-
 bantur autem isti triumviri vel capitales, quia carceris custodi-
 diam habebant, vel Nocturni, quia excubias nocturnas agebant
 incendiisque arcendis invigilabant. *d. l. 1. ff. de Off. præf. vigil. l.*
 8 *1. ff. de O. J. §. 30.* His porro additi Quinquéviri Cis-Tiberi-
 nes nuncupati, quorum quilibet suæ regionis ædificiis præesse
 iussus. Nam ita scribit Livius *L. 39. cap. 14.* Triumviris capi-
 talibus mandatū est, ut vigilias disponerent per urbem, serva-
 rentque ne qui nocturni cœtus fierent usque ab incendiis cau-
 veretur. Adjutores Triumviris Quinquéviri dati, ut cis Tiberim
 suæ quisque regionis ædificiis præset. add. *Fenestell. de Mag-*
istr. Romæn. cap. 13. Tholof. in *Synt. Jur. univers. p. 3. L. 47. C.*
35. n. 70. & seqq.

9 Enimvero, cum ne sic quidem satis cautum esset fre-
 quentiæ incendiiorum apud Romanos, tandem huic rei per se
 consuli maluit Imperator Augustus, salutem Reip. tueri, nemi-
 ni magis convenire credens, quam sibi, nec alium quam Cæ-
 10 sarem illi rei sufficere, persuasus. Hinc pluribus interdum quo-
 que uno die exortis incendiis, septem cohortes opportunis in
 locis constituit, ut binas regiones urbis unaquæque cohors tue-
 tur, præpositis eis Tribunis & super omnes spectabili viro, qui
 Præfectus Vigilum vocatur. Huic injectum erat, ut cogno-
 sceret de incendiariis, effractoribus, finibus, raptoribus & reco-
 ptatoribus *L. 3. ff. de Off. præf. vigil.*

Imo

CIRCA INCENDIARIOS.

35

Idcirco inter alia officium ejus consillebar in eo, ut per totam noctem vigilare debuerit, & obstruere calcæatus cum hamis & dolabris, item quod ipsum omnes inquilinos admoneret sporterit, ne negligentia aliqua incendii casus oriatur, & ut novisque inquilinus aquam in coenaculo habeat. §. 3. & 4. *1. 1.* Dum autem per totam noctem vigilæ injunguntur, illud civiliter intelligendum, ut vel intelligatur tempus, quo metuatur incendium, vel ut vigilet per alios sibi subiectos. Nami non credendum est, quasi insomniis enecare voluerint legislatores Praefectum, vel officia noctis ac diel in ipso permutare, ut per totum diem stertere necessum habuerit. Quid vero per totam noctem ac hams intelligatur, de eo vid. Rhodig. *lib. 1. antiqu.* *l. 1. §. 2. & Phil. lib. 18. Ep. 42.* Certe illis non obstruenda sunt, munita apud nos instrumenta incendiis cohibendis & coercendis exhiberi solita, die Radehagen / Aeste / Behle / Feuer / Exmer &c. quibus addi possunt sifones die Spritzen / Centones *l. 12. §. 13. §. 1. de instrum. vel instr. legari* i. e. stragula ex lana coacta facta, quibus madefactis ardebat incendiis stercere sottiichte Desstin oder Silbe / quorum loco apud nos adhibentur scæci madefacti, nasse Gasse / multum emolumentum afferentes, præprimis ad caminos arduos extinguendos, die Sporstelne zu löschten.

Moribus hodiernis immutata immensè quantum vetusta illi Reip. forme, ejusmodi Praefectos Vigiliam & Tribunus amplius non habemus. In spatiosis tamen ac amplis civitatibus uti Latetæ Parisiorum, locum ipsorum implent, Les Capitaines du guet tant à pied qu'à Cheval. In minoribus vero & non adeo populos civitatibus eadem cura incumbit Magistr. ordin. qui per pauciores vigiles, durch die Nachtwächter / Hofsor / Herren Dienet / Stunden / Ruffer und Bläser in plateis publicis & turribus degentes, securitati visum nec non adificationum contra incendia prospiciunt, ac contra incendiarios, über die Mord / Brenner / certos ex Magistratu aut civium consorcio deputatos ordinant, qui neminem, nisi prævio ti-

goroso examine in civitatem intromittunt. Quæstiones communiter ita conceptæ esse solent: quomodo vocetur visitor vel advena? unde sit? cujus conditionis existat? quid negotii in urbe expediendum habeat? an diu in civitate sit commoraturus? an tendat plus ultra? & quorsum? ubinam locorum in oppido hospitium sumpturus sit? an notos sibi amicos vel cognatos inibi habeat? an instructus sit comiteatu, ob er auch einen Paß bey sich habe? & si quæ supra alia,

- 16 Pertinet quoque huc Jus Ordinationes super incendiis
faciendi, Geuer-Ordnungen zu machen/ zu publiciren und eins
zuführen. Hoc jus enim non tantum competit Civitatibus Li-
beris & immediatis Imperii, denen Kaiserlichen freyen Reich-
18 Städten, sed etiam aliis mediatis, municipalibus dictis, denen
Land-Fürsten oder Herren-Städten/ quæ in territoriis Prin-
cipum Imperii sunt sitæ, sive hias majores, alibi metropoles aut
matrices dictæ Haupt-Städte/ l. 4. §. 5. ff. de off. procons. ibi-
que Gadofr. in not. sive minores, mindere kleine oder incorporirte
19 Städte. De illis Imperialibus sc. minus dubitares habet, utpote
quæ Jure Superioritatis territorialis instructæ, non solum Sta-
tuta ejusmodi, sed etiam solennes Leges in districtibus suis con-
cedere valent, vid. Illustr. Dn. de Rhez. in Inst. 7. Publ. lib. 1.
r. 13. §. 7. & seqq. Knipschild. de Jur. Civit. Imper. Myler. ad
20 Ehrenbach in Archol. C. 17. 18. & 21. De his nimirum Provin-
cialibus civitatibus ex parte dubitari posset, quoniam introitu
eorum potestas legislativa Principi cui subsumt, competit, Ve-
rum hoc non obstante, & licet LL. sibi concedere nequeat Mu-
nicipium, facultas tamen condendi Statutum, eidem non
21 adempta. Hinc de rebus ad commodiorem publici adminis-
trationem spectantibus, valide statuere sufficiunt. Nam dum ipsis
administratio à Superiori commissa, tacite etiam media ad il-
lum finem tendentia indulta videntur, quorsum referimus fi-
cultatem de rebus civitatis statuendi & consiendi Brauer
Becker, Fleischer, Kleider Geuer Ordnungen- und dergleichen.
Conf. Magnif. Dn. Stryck. in Annuat. ad Inst. de J. N. G. & C.

§. 1. verò, quod quique populus pag. 20. In civitatibus tamen illis, quæ ad præfecturas certas pertinent, in denen Umtes-Städten/ hoc ius Magistratui hand competeret. Nam cum ejusmodi municipium vel nullam omnino, vel divisam Altem cum Præfecto jurisdictionem habeat, huic soli etiam ius erit præfatis ordinationes promulgandi, vel Magistratui pro re nata ius competer præfatu Præfecti des Ammannes ejusmodi ordinationes & statuta conficiendi.

At vero, licet vigilæ præfato modo accuratissime confectæ, licet ordinationes contra incendiarios curare admodum compilatæ, omnis tamen cura in vanum procedet, nisi clementi Supremi Vigilis providentia benigne protegamur. Nam si in sacrosanctas suas cohortes ad custodiam nostri hand locaverit, arsurus sumus, nullo contra incendiarios præsidio securi, & nisi dominus custodiverit civitatem, frustra vigilat quisque eam custodie. Hinc prima Magistratuum cura eo collimare debet, ut placatum Numen habeat Respubl. ac ne per profanationem Sabbathi irriteretur Deus, ad vindictam violatorum præceptorum suorum de civibus sumendam. Præprimis cum Historiarum monumentis proditum legamus, Deum in vindictis Sabbathi sui iuribus, quam frequentissime igni & flammæ datum. Ipsæque sacrarum literarum paginæ loquuntur poenam ignis destinatam transgressoribus diei septimi, quem sanctificari voluit Jehovah, ita enim Jeremias *cap. 17 vers. 27.* infit; *Si autem non audieritis me, ut sanctificetis diem sabbathi, & ne portetis onus, & ne inferatis per portas in die sabbathi, succendam ignem in portis vestris & devorabis domos & non extinguetur.* Unde apparet, quam reprobandus sit mos ille, passim in Germania usitatus, quando in quædam locis mercatorium vel nundinarum solempnitates die solis vel initium sumunt, vel celebrantur. Laude potius immortalis dignus Serenissimus noster Princeps Elector FRIDERICUS III. qui severissimis Edictis festivitatem diei, apertis subditis suis injunxit, hoc modo: *Demm nach mir mit heuchelm Mißgefallen vernommen / wasmassen diese*

Diesjenige scharffe Verordnungen und *Edicte*, welche hievore zum öfftern wegen feyerlicher Begehung des Sonntages ergangen und publiciret worden/ so gar auffer Augen gesetzet und freventlich übertreten/ daß nunmehr aus dem Munde des Herrn/ welchen der höchste Gott stracks nach Erschaffung der Welt geheiligt hat/ ein Sünden-Tag gemacht/ derselbe durch alle hand Laster und Uppigkeit insonderheit durch Irren und Sausen eintheiligt/ und dadurch der Zorn und die Straffen Gottes übers Land gezogen werden. Als haben wir gnädigst gut befunden/ vorgedachte Verordnungen nemlich zu erneuern/ wollen auch/ daß darob fest und unverbrüchlich/ auch besser als bishero geschehen/ gehalten werden solle.

28 Wir verordnen demnach/ und ist unser eigentlicher Wille und ernstlicher Befehl/ daß alles darjenige/ wodurch der Dienst Gottes/ welcher fürnehmlich auf diesen Tag sowohl öffentlich in den Kirchen/ durch Anhörung Göttlichen Wortes/ Singen und Betzen/ als auch in den Häusern durch allerhand Christliche Übungen muß gerichtet werden/ gehindert und zurück gesetzet wird/ abgeschafft/ und zu dem Ende alle Gerethe und Handthierungen eingestellt/ die Krahmbuden geschlossen/ keine Märkte gehalten/ noch auch sonst einige Es- und Trinck-Waaren/ ehe und bevor die Glocke fünffmal mittage geschlagen/ verkauft/ und in specie der Fischmarkt/ an denen Orten/ da er am Sonntag gehalten wird/ eher nicht als um 5. Ubr gehalten werden solle.

29 Insonderheit verordnen wir und wollen/ daß auf dem Sonntag keine Banqueten oder Gastereien des Mittages gehalten/ weniger Hochzeiten an selbigem Tage angesetzt/ auch in den Wein- Bier- Zunft- Häusern und andern Orten/ was geschencket wird/ keine Gaste gehalten/ noch Wein/ Bier oder Brantwein vor 5. Ubr nachmittage verstricket oder verkauft werden solle/ ausgenommen was reisende Leute oder auch sonst Einwohner und Soldaten zu ihrer unerbeylichen
 Men

den Nothdurfft bedürffen / welches ihnen abgefolget werden kan.

Item sollen am Sonntage keine Lust- oder Spazier-Fahr- 30
ten angestellt/ die Stadt-Thore auch niemand vor 5. Uhren
hinein oder heraus zu fahren/ geöffnet werden/ ausser vor den
Posten und fremdden Reisenden. Jedoch können die Einwoh-
ner vor den Thoren zu Fusse ein oder ausgehen / nur daß es
nicht unter den Predigten geschehe.

Und damit obiges alles desto fester gehalten werde/ so be- 31
fehlen wir allen und jeden Magistraten in hiesigen unsern Resi-
dentien/ als auch allen andern Städten unserer Ehur / und
Mark Brandenburg/ hiermit gnädigst und auch ernstlich/ daß
sie auf alles fleißige Acht haben/ durch ihre Stadt-Diener die
Wein- und Bier-Schenken auch Junfft-Häuser visitiren las-
sen/ und die Übertreter sofort zur Bestrafung ziehen oder an-
zeigen sollen. Wie denn auch eine absonderliche Wache in hie-
sigen unsern Residentien/ wie auch andern Städten/ wo unsere
Bölcker einquartiret seyn/ herum gehen / die Schencken und
Gäste so betroffen werden/ aufheben/ und in die Haupt-Wa-
che bringen sollen. Diejenige/ so in hiesigen Residentien da-
wider gehandelt zu haben betreten werden/ sollen mit einer Ar-
bitrar-Geld-Straffe/ welche wir nach Befinden *determiniren*
und *ad plas usq* verwenden lassen wollen/ belegt werden/ wo-
von jedoch diejenige/ welche den Verbrecher angeben oder auf-
finden/ den zehenden Theil zu genießten haben sollen; und wenn
jemand öftters hiewieder mißhandelt würde/ dergestalt/ daß
ein Greuel und Verachtung dabei solte gesühlet werden/ als
dann behalten wir uns vor einen solchen Greueler nach Ver-
dienst mit Landes-Verweisung oder Letztes/ Straffe zu belegen/
wornach sich denn jedermanniglich zu achten und vor Schaden
zu hüten hat.

Wollen auch der Gottesdienst am Sonntage fast über 32
all auf dem Lande und in den Dörffern sehr schlecht und kalt-
H sinnig

ständig verrichtet wird/ so wollen wir nachmahlen hiermit gnädigst und ernstlich verordnet haben/ daß die Prediger aus dem Lande ausser denen Sonntags-Morgen-Predigten auch Nachmittage ihre Zuhörer jung und alt in die Kirche kommen lassen/ und selbige nicht allein aus der vorgehaltenen Predigt ermahnen/ sondern sie auch in dem Catechismo unterweisen/ und zur Übung eines Christlichen Lebens mit guten Exempeln und Ermahnungen anführen solle. Wenn ein Prediger *Matrem & Filiam*, oder auch mehr Kirchen zu versorgen hat/ soll solches an dem Orte/ wo die letzte Predigt geschehen/ verrichtet werden. Worüber denn die *Patroni* und *Gerichts-Obzigeleiten* jeden Orthes treulich und sorgfältig zu halten/ und wenn Prediger ohne erhebliche Ursache solches unterlassen/ selbige mit einer gewissen Geld-Busse zu belegen haben. Datum Colonia ad Suevum An. MDC LXXXIX.

- 33 Postquam hac ratione iræ divinæ occursum, non leve momentum ad averrendos incendiarios & incendia conferet bonus
- 34 ædificiorum ordo & modus. Et quidem insulæ, uti in jure vocantur, h. e. domus solitaria, quæ undique circumiri possunt, admodum aptæ sunt ad repellendum incendium. Nam & ipsi Romani ejusmodi ædificiorum genus, ut frequentiam incendiariorum averterent, invenisse traduntur. *L. si insulam 84. ff. de V. O. A. arbitraria 2. §. 5. ff. de eo quod cert. loc.* In modo ædificiorum illud observandum, ne ex materia facile ignem concipiente extruantur ædes, vel ne ex stramine aut tegulis ligneis compilata recta in civitate tolerantur, item ne permittatur nimia multitudo straminis, scæni, vel ligni inæditi in urbem, quæ cuncta videre sunt in der neu-revidirten Feuer-Ordnung der
- 36 Stadt Franckfurt an der Oder. Addi his posset prohibitio de non extruendis ædibus ad nimis proceram altitudinem, illis enim periculo incendii imminente difficulter admodum succurri valet. Non contemnenda itaque sunt illa nonnullorum sanctorum statuta, quibus interdictum, ne ultra duas contiguationes extruantur ædes, daß niemand über 2. Schoß hoch bauen
- solte/

sollet contra quod statutum in utilitatem publicam conceptum
 nulla valeret conventio privata in contrarium, nec quisquam
 civium à vicinis suis sibi stipulari posset servitatem alius tol-
 lendi, utpote quæ præsupponit statutum prohibens promiscuam
 ædificiorum extructionem in præjudicium vicinorum, huic ve-
 to præjudicio privato (non publico) renunciare valet quilibet
 privatus, permittendo servitutem alius tollendi, vid. Magnif.
 Do. Stryck, *ad Inst. de Serv. rest. & urb. præd. ad §. i. verb. al-
 tium tollat.*

Ne aqua deficiat ad restringenda si quæ oborta fuerint,
 incendia, Magistratus providere debet, ut aqua live eadem sit
 cisternaria, live castellaria, live viva rite cùretur, item ut putei
 in suo conserventur tenore, daß die Brunnen und Pumpen in
 häuslichen Würden erhalten werden. Solet hoc munus injun-
 gi nonnullis vel ex Magistratu vel ex civium numero deputatis,
 qui vocantur die Brunnen-Herren/ & exigunt à reliquis civi-
 bus pecuniam, conservationi ac reparationi puteorum destina-
 tam, nemine excepto; licet enim ab aliis tributis aliqui immu-
 nes sint, ab his tamen vom Brunnen-Geld nemo exemptus.

Denique summopere expedit non solum in locis publicis
 habere dolabras, uncus, scales, harnas, siphones tam majores
 quam minores, alias manuales dictas, sed etiam ipsi privatis &
 cuilibet patrifamilias comparationem ejusmodi instrumentorum
 in incendiis necessariorum, injungere.

Quod si omnibus his rite ordinatis tamen eveniat fatalis
 incendii casus, id sedulo agendum, ut bono ordine procedatur
 in restringendo igne. Adhibendi autem præ reliquis illi, qui cir-
 ca ædificiorum extructionem sunt occupati, ut fabri murarii,
 lignarii, ferrarii, illi enim, sicuti opus visum fuerit, commode
 destruere valent ædes, quas violentiæ Vulcani alia ratione eri-
 pere haud licet. Porro arcenda erit nimis multitudo populi,
 non extinguendi, sed visendi saltem causa concurrentis, & potius

alii depotandi, qui curam gerant, ne miseris ex incendio res suas salvantibus aliquid auferatur. Nam depositum hoc tamquam miserabile præprimis restituendum, ne afflicto addatur afflicto, & ne is, qui in talibus angustiis constitutus deliberandi spatium non habuit, cui credere debeat res suas, damnum incurrat, dum primi occurrentis fidem elegit. Qui autem fidem dicto modo electam violaverit & depositum negaverit, postmodum convictus tenebitur in duplum, qui hic inficiatio facit litem crescere. l. 1. §. 4. & l. 18. ff. depos.

44 Ipsi autem Magistratus, durante incendio, partim in curia considerare ad decidendas rixas, quæ in tali plebis concursu oboriri solent, partim in loco, ubi flagrat incendium, præsentem esse debent, quo ipsorum mandato atque iussibus eo felicius procedat extinctio ignis, & ne nimis in tali miseria distrahantur functionibus, satius erit singulos singulis præficere muneribus. Sic si unus procurabit siphones, alter instrumenta supra enumerata, tertius vero in loco incendii bonum ordinem servabit, res favente divina gratia optime procedet.

46 Verum, an cives post exortum incendium ad sonum campanæ, wenn die Sturm- oder Feuer- Glocke geschlagen wird, aut ad stridorem tubæ, vel ad clamorem publicum teneantur concurrere restringendi ignis causa, à nonnullis quæstum memini. Nos affirmantium opinioni ad stipulamur. Necessitatibus enim publicis quilibet succurrere tenetur. Ac licet per incendium in privatis ædibus ortum saltem damnum imminere videatur privato, illud damnum tamen per consequentiam etiam concernit publicum, quia ignis negligenter habitus latius serpere & totam civitatem consumere possit. Jam vero vi juramenti, des Bürger-Eydes obnoxii sunt cives, ad avertendum damnum Reipubl. quacunque ratione imminens, dum verbis hunc in modum conceptis jurant: Sie wollen Ihrer Churs Fürstl. Durchl. und dieser Stadt Schaden und Gefahr in allen vorkommenden Fällen nach ihrem höchsten Vermögen abwehren.

incend. Cui porro confectarium, quod sicuti primo ad ignem
venientes & muneri suo diligenter vacantes præmiis afficiun-
tur, ita tarde vel plane non venientes, aut munus suum negli-
genter obeuntes, severis coerceri valeant poenis.

Restinctio tandem incendio per incendiarios aut aliunde
causato, Magistratus officio incumbet, certas disponere vigilias,
qui diligenter observent rudera, ne latens sub favillis flamma
nova incrementa sumat & noctu totale afferat excidium civi-
tati, nec cives, præprimis vicini, quos periculum istud maxi-
me concernit, semet subtrahere poterunt vigilis dicto modo
peragendis. Imo ipsi nobilibus quoque hoc jus assereremus, ut
ut contra incendiarios & ad avertentia ipsorum incendia, rusti-
cos suos compellere valeant ad excubias. Non ignoramus qui-
dem, quod illi, qui jus territorii formale vel superioritatis non
habent, propter solum jus territorii materialiter suppositum, non
possint ad excubias adigere sibi subiectos. Verum excipiendi
sunt casus extraordinarii, summi scilicet, imminenti periculi, vel
insidiarum vitæ domino structarum, aut extinctionis incendii
in castro exorti, quibus casibus etiam domini sola tantum ju-
risdictione non superioritate instructi, jus excubiarum exercere
valent, approbante id praxi quotidiana. Conf. illustr. Dn. de
Rhetz in *Inst. Jur. Publ. lib. 2. c. 2. §. 32.*

Egregia quoque est illa Magistratum cura, quando post
incendium, vel malitia hominum, vel casu fortuito excita-
tum, sedulam navant operam, ut damnum perpeffissimum detri-
mentum iterum resarciatur, vel remissis tributis, operis, vecti-
gibus aliisque oneribus den abgebrannten Neuanbauenden
gibet man gewisse Freyheiten oder Frey Jahre, vel datis lite-
ris intercessionibus ac attestatis ad vicina territoria, ut ibi de-
gentes largis donationibus læsis succurrant, vel ordinatione ta-
li facta, ut reliqui cives, quorum ædes saræ ac tectæ manserunt,
damnum illud contribuendo restituant, attempta proportionem Le-
gis Rhodæ de jactu. Id quod ita statutum memini in ordina-

62 CAP. IV. DE OFFICIO MAGISTR.

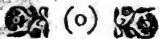
tionem contra incendia Hamburgi edita, ubi eo sine certum pretium cuilibet ædificio in der Feuer-Ordnung assignatum, juxta vulgatum in dicta civitate loquendi morem : Das Haus lieget so und so hoch in der Feuer-Ordnung. Neque contemnendum ejusmodi statutum, nam eo ipso evitant Hamburgenses, ne loca vacua maneant in civitate, Doh keine wüste Stellen seyn, & ne civibus ad inciras redactis ipsum commercium patiaturs deliquitum, quod tamen florem civitatis unice conservat. Cessaret autem illa damni retributio a concivibus exigenda, si vel incendiarius dolosus, vel is cujus culpa incendium exortum, illud ex bonis suis propriis compensare valeret.

60 Idem, quod de ædibus incendio absumptis in antecedentibus dictum, quoque procedit in ædibus ad averrendum incendium destructis. Nam & ejusmodi damnum per demolitionem domino causatum per similem contributionem tenore ejusdem ordinationis compensandum. Oportet tamen ut justo modo destructio facta, licet postea ignis eo usque non pervenerit l. 49. §. 1 ff ad L. Aquil. Cui non obstat l. 7. §. 4. ff. quod vi aut clam. ubi dicitur, quod si ignis eo usque non pervenerit, simplum veniat restituendum Resp. hanc legem interpretandam esse de temeraria demolitione, quæ nullo periculo cogente facta est, hæc enim locum faceret adioni legis Aquilæ, competenti damnum passio adversus eum, qui temeraria se destructione damnum inulit.

63 Coronidis loco adhuc disquirimus, an liceat verbis certis ad restringendum incendium uti ? Ob man das Feuer zuge lassen? Weise verpredhen könne? Resp. Neg. Nam superstitiosæ ejusmodi voces vel actus & signa nullam rationem naturalem habentia, implicitum cum diabolo pactum involvunt, & Christianum maxime dedecet. adeoque reprehensione & poena digni, non solum qui tale quid faciunt & perpetrant, sed etiam illi, qui idem permittunt; cum tamen contradicendo impedire valeant v. gr., 64 Magistratus. Eodem modo quoque improbandum illud, quando

do certis incantamentis incendiarii aliusve delinquentes detinentur in certo territorio, ita ut illud egredi haud valeant, wenn man machet, daß die ausgetretene oder ausgetretene Delinquenten nicht können über die Gränzen kommen. Aut quando carni-
 fices verbis, sigillis, characteribus aut amuletis &c. ad super-
 stitionem compositis, veritatem extorquent torturæ subjectis,
 quæ cuncta poenam extraordinariam promerentur, *L. 3. C. de
 Malef. & Medicis.* Ibiqve B. Dn. Brunnem, n. 6. Obstare qui-
 dem videtur *arg. l. 4. C. eod. tit.* ubi Constantinus Imperator ab
 initio severissimam poenam minatur his, qui magicis artibus aliis
 nocent, vel amorem aliorum sibi aliisve conciliant, postea au-
 tem subiecit, si quis boni alicujus gratia v. c. ob sanitatem, vel
 propter uberitatem fructuum (quibus addi posset deletio ignis,
 veritatis expiscandæ studium &c.) suffragiis utatur, quod ille
 puniendus haud sit. Verum respondemus, istam postremam
 Constitutionem vel sapere reliquias gentilismi, hinc piis merito
 execranda, teste Cujac. *l. 27. Obs. 17. & Carpov. P. 4. C. 2. D. 7.*
 sicut etiam à successoribus Imperatoribus & quidem à Leone
 in *Nov. 65.* refutata, & Jure Canonico aliquot ejus textibus re-
 probata. *v. Casf. 16. Qu. 2. per tot.* Aut etiam dici potest Im-
 peratorem Constantinum tanquam Christianum in *all. Const. l.*
4. non loqui de incantamentis, sed de lustrationibus agrorum,
 quæ cum publice decantatis litiis fiebant & adhuc hodie apud
 Pontificios in usu sunt, qui in Festo corporis Christi, solenni totius
 populi processione, campos & fructus circumgrediuntur, im-
 plorantes, aptam fructibus tempestatem aqua lustrali his insper-
 sa. *vid. Nov. 123. C. 32. Brunnem. ad d. l. 4. item Balduin.*

l. 3. Casf. Conf. cap. 5. Casf. 11.

COROLLARIA.

I. *Quicumque tempore incendii aliquid surripit, nisi forte lignum fuerit vel alia materia, qua per se ignem augere possit, furti tenetur.*

II. *Quamvis Incendiarii gravissimam pœnam promeriti sint ob atrocissimum delictum, nimis tamen durum videtur, eos injicere in oleum ardens.*

III. *Qui periculum incendii suscipit, illo etiam tenetur de casu incendii insolito.*

IV. *Duello dimicantes contra Edictum non sunt securi in conscientia, etiamsi lateant in Foro externo.*

V. *Subditus salva conscientia jubente Principe in bellum potest proficisci, quod alias punitur esse injustum.*

VI. *Qui Judici aliquid largitur, ut pro se sententiam dicat, etiamsi in justa causa det, nihilominus peccat, & Judex corruptus censetur.*

VII. *Si quis rem alienam se auferre existimans suam auferre, furtum committit.*

VIII. *In sponsalibus sufficit consensus filius ad hoc, ut aliquis teneatur in conscientia ad consummandum Matrimonium.*

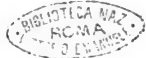
IX. *Lusus aleæ, chartarum aut talorum, licet animo lucrandi instituantur, non tamen inter res malas numerari possunt.*

X. *Filius Patrem tenetur alere, licet sit paganus, vel hereticus vel Judæus, vel etiam anathemati subiectus.*

XI. *Concursus Creditorum à Marito excitatus non sufficit ad divorcium à Coniuge desiderandum.*

XII. *Quicumque per falsa testimonia virginem ejusque familiam inducit, ut ipsi in matrimonium detur, peccat.*

FINIS.

os (o) so